

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ILONA TERÄVÄINEN

Luottotietolain uudistus

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN SÄILYTYSAIKOJA KOS-
KEVAT MUUTOKSET

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Teräväinen, Ilona: Luottotietolain uudistus, maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja koskevat muutokset
Opinnäytetyö, AMK
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Lokakuu 2024
Sivumäärä: 44

Opinnäytetyössä tutkittiin luottotietolaissa 1.12.2022 tapahtuneiden lainsäädännön muutosten vaikuttavuutta niiden henkilöiden määrän kehitykseen, joilla on maksuhäiriömerkintä. Työn avulla haluttiin arvioida tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta osana ylivelkaantumista torjuvina toimenpiteinä, taustoittaa lainsäädännöllä tavoiteltuja muutoksia ja lisätä ymmärrystä tehtyjen muutosten vaikutuksesta velallisen asemaan.

Opinnäytetyö on oikeusdogmaattinen ja se toteutettiin empiirisen oikeustutkimuksen menetelmien avulla. Tarkasteltava oikeudellinen ilmiö on lainsäädännössä tehtyt muutokset. Työ sisältää vähissä määrin kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä.

Työn teoriaosuus pohjautuu oikeuslähteisiin, josta tärkeimpänä lainsäädäntö ja lainvalmisteluaineistot. Empiirinen osuus on koottu aiemmin tehdyistä tutkimuksista sekä luottotietotoiminnan harjoittajan kokoamista tilastoista.

Tutkimuksessa havaittiin, että maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrä kääntyi laskuun lainsäädännössä tehtyjen muutosten jälkeen, mutta kehityksen suunta muuttui syyskuussa 2023 ja on ollut tästä asti noususuuntainen. Vuoden 2024 heinäkuun tilanne lähentelee jo vuoden 2022 lopun tilannetta maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrässä.

Lisäksi havaittiin, että ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä on kasvanut merkittävästi edellisiin vuosiin verrattuna. Ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä kasvoi vuosien 2021 ja 2023 välillä peräti 50,41 prosenttia.

Opinnäytetyössä tuotiin esiin mahdollisia samanaikaisia tekijöitä, jotka saattaisivat osaltaan selittää maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden ja ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrän kehitystä. Näitä olivat kohonnut energian hinta, yleisesti nousseet elinkustannukset ja työttömyys.

Energiakustannuksia lukuun ottamatta yhteyksiä maksuhäiriömerkintään ei ole kuitenkaan tutkittu, eikä asiasta voida tehdä tämän takia yleistettäviä johtopäätöksiä. Nämä antavat aiheutta jatkotutkimuksille.

Avainsanat: Luottotietolaki, maksuhäiriöt, luottotiedot, velallinen, maksukyvyttömyys, velkaantuminen

ABSTRACT

Teräväinen, Ilona: Reform of the Credit Information Act, changes regarding the retention periods of payment default entries

Bachelor's thesis

Bachelor of Business Administration

October 2024

Number of pages: 44

The thesis examined the impact of legislative changes to the Credit Information Act that took effect on December 1, 2022, on the number of individuals with a payment default entry. The aim of the study was to assess the effect of these measures as part of efforts to combat over-indebtedness, provide background on the legislative changes being pursued, and enhance understanding of how the changes have affected the position of debtors.

The thesis is legal dogmatic in nature and was conducted using empirical legal research methods. The legal phenomenon under examination is the changes made to legislation. The work contains to a small extent features of quantitative and qualitative research.

The theoretical part of the work is based on legal sources, the most important of which is legislation and law preparation materials. The empirical section is compiled from previous studies and statistics gathered by credit information providers.

The research found that the number of payment default entries decreased following the legislative changes, but this trend reversed in September 2023, and the number has since been on the rise since then. The situation in July 2024 is already close to the situation at the end of 2022 in terms of the number of people with payment defaults.

In addition, it was observed that the number of individuals receiving their first entry of default has increased significantly compared to previous years. Between 2021 and 2023, the number of individuals receiving their first entry of payment default grew by a staggering 50.41 percent.

The thesis also highlighted potential concurrent factors that may partially explain the trends in the number of individuals with payment default entries and those receiving their first default entry. These factors included the increased energy prices, the general rise in living expenses, and unemployment.

However, except for energy costs, the connections to payment defaults have not been studied, and therefore no general conclusions can be drawn. These observations provide grounds for further research.

Keywords: Credit Information Act, payment defaults, credit information, debtor, insolvency, indebtedness

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA, TARKOITUS JA TOTEUTUS	6
2.1 Tausta	6
2.2 Tarkoitus.....	7
2.3 Tutkimusongelma ja aiheen rajaus	7
2.4 Toteutus ja teoreettinen viitekehys	9
2.5 Menetelmän valinta	11
3 LUOTTOTIETOJÄRJESTELMÄ.....	13
3.1 Luottotietotoiminnan harjoittaminen.....	13
3.2 Hyvä luottotietotapa.....	14
3.3 Luotonantajan selonottovelvollisuus	15
4 MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ	16
4.1 Maksuhäiriömerkinnän synty	16
4.2 Maksuhäiriömerkintöjen säilytysajat	19
4.3 Maksuhäiriömerkintöjen määrä ja kohdistuminen.....	20
4.4 Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset velallisen asemaan	22
5 LUOTTOTIETOLAIN UUDISTUS.....	25
5.1 Arvioidut vaikutukset.....	26
5.2 Tehdyt muutokset.....	26
6 TILANNE LUOTTOTIETOLAIN UUDISTUKSEN JÄLKEEN	28
6.1 Maksuhäiriömerkintöjen määrien kehitys.....	28
6.2 Ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä	30
7 SAMANAIKAISET TEKIJÄT LUOTTOTIETOLAIN UUDISTUKSEN KANSSA	31
7.1 Energian hinta	31
7.2 Elinkustannukset ja kulutusluotot	33
7.3 Työllisyystilanne	33
8 YHTEENVETO.....	35
9 POHDINTA	38
LÄHTEET.....	41

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan luottotietolaissa 1.12.2022 tapahtuneita lainsäädännön muutoksia, muutoksen tavoitteita ja arvioidaan tilastoihin tukeutuen tehtyjen muutosten vaikuttavuutta niiden henkilöiden määrän kehityksessä, joilla on maksuhäiriömerkintä. Lain tarkoituksena oli parantaa velallisten asemaa ja vähentää maksuhäiriömerkinnöistä syntyviä kielteisiä seurauksia. Tarkastelunäkökulma työssä on velallisen ja maksuhäiriömerkintöjen kielteisiä seurauksia tarkastellaan velallisen asemasta.

Ajankohta arvioida lainsäädännön muutosten vaikuttavuutta oikeudellisen opinnäytetyön muodossa on hyvä, sillä aihe on ajankohtainen lakimuutoksen ollessa edelleen suhteellisen tuore, mutta sen ollessa kuitenkin voimassa riittävän pitkään vaikutusten havaitsemiseksi. Lainopillisen tiedon järjestelmälliseen koostamiseen parhaiten soveltuva tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen, hyödyntäen empiirisen oikeustutkimuksen menetelmiä.

Vuonna 2023 noin 350 000 henkilöllä Suomessa oli maksuhäiriömerkintä. Maksuhäiriömerkinnät näkyvät velallisen arjessa monin tavoin; ne saattavat vaikeuttaa muun muassa osamaksusopimuksen tekemistä, uuden puhelin- ja nettiliittymän avaamista, vakuutuksen ottamista, vuokra-asunnon ja luoton saamista, sekä olla esteenä työpaikan saamiselle johon liittyy taloudellista vastuuta ja rahojen käsittelyä. (Enento, 2023; Lindström, 2014, s. 21.)

Maksuhäiriömerkintöjen tavoite on kuitenkin hyvä: estää lisävelkaantuminen ja katkaista velkakierre. Ongelmalliseksi kuitenkin ennen 1.12.2022 voimaan astunutta luottotietolain (LTL 527/2007) muutosta, niin sanottua uutta luottotietolakia, muodostui, että maksuhäiriömerkinnät säilyivät luottotietorekisterissä vielä pitkään velan maksun jälkeenkin, aina vähintään kaksi vuotta. Luottotietolakiin tehtyjen muutosten myötä maksuhäiriömerkintä on poistettava

rekisteristä yhden kuukauden kuluessa siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon saatavan suorittamisesta (LTL 18 § 2 mom.).

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA, TARKOITUS JA TOTEUTUS

2.1 Tausta

Pitkään valmisteltu ja odotettu luottotietolain muutos astui voimaan 1.12.2022 ja voimaan astuessaan poisti välittömästi luottotietorekisteristä 1,6 miljoonaa yksityishenkilölle rekisteröityä maksuhäiriömerkintää ja 18 200 jo saatavansa maksaneen yksityishenkilön tiedot (Asiakastieto, 2022a). Lakimuutoksen aikoihin, vuonna 2022, silloinen oikeusministeri Anna-Maja Henriksson luonnehti ylivelkaantumisesta kertovaa kirjaa (Rostain, 2022, s. 137-138) varten antamassaan haastattelussa lainmuutosta merkittäväksi uudistukseksi, jolla on iso merkitys yksittäiselle kansalaiselle niin arjen helpottamisessa ja edesauttamisessa, kuin luottamuksen luomisessa yhteiskuntaan:

”Kun toimin niin kuin minun odotetaan toimivan, minua myös palkitaan”.

Lainmuutoksen merkittävydestä huolimatta luottotietotoiminta yleisemmin, maksuhäiriömerkinnän vaikutukset velallisen asemaan ja luottotietolainsäädännössä tapahtuneet muutokset saattavat olla vieraita niille, jotka eivät ole työnsä tai omien kokemustensa kautta olleet tekemisissä mainittujen asioiden kanssa.

Osaa lukijakunnasta saattaa myös kiinnostaa ennen lain uudistusta vallinnut tilanne ja toivonkin lukijan löytävän vastauksen helposti kysymykseen: mikä luottotietolaissa muuttui 1.12.2022?

2.2 Tarkoitus

Työn avulla halutaan taustoittaa voimassa oleva lainsäädäntöä ja lisätä ymmärrystä siitä, millaista muutosta velallisen asemaan tehdyillä lainsäädännön muutoksilla tavoiteltiin. Ymmärryksen lisääminen voi olla hyödyllistä velallisten kanssa työskenteleville, aiheesta muutoin kiinnostuneelle tai miksei velalliselle myös itselleen. Työllä ei ole ulkopuolista toimeksiantajaa.

Työn tarkoitus on tehdä lainsäädännön muutosten jälkikäteisarviointia. Tätä varten työssä koostetaan yhteen tähän mennessä muodostunutta tilasto- ja tutkimustietoa siitä, minkälaista muutosta niiden henkilöiden määrän, joilla on maksuhäiriömerkintä, kehityksessä on ollut nähtävissä 1.12.2022 voimaan astuneiden lainsäädännön muutosten jälkeen. Tämän avulla on mahdollista arvioida tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta osana ylivelkaantumista torjuvina toimenpiteinä.

Lisäksi huomioidaan, että tällä hetkellä tilasto- ja tutkimustietoa aiheesta on löydettävissä hyvin irrallisesti luottotietotoiminnan harjoittajien julkaisemista aineistoista. Työn avulla aiheesta kiinnostuneen, tai aiheen parissa työskentelevän, on helppo löytää tällä hetkellä olemassa oleva tilasto- ja tutkimustieto samasta paikasta.

2.3 Tutkimusongelma ja aiheen rajaus

Työn tavoitteiden selventämiseksi sille asetetaan tutkimusongelma sekä kysymykset, joiden avulla ongelmaan haetaan ratkaisua.

Luottotietolain muutokset olivat osa Marinin hallituksen ylivelkaantumista torjuvia toimenpiteitä (Valtioneuvosto, 2019, s. 82). Opinnäytetyössä arvioidaan lainsäädännön muutosten vaikuttavuutta ja vaikutuksia ylivelkaantumista torjuvana toimenpiteenä tarkastelemalla lainsäädännössä tehtyjen muutosten jälkeen niiden henkilöiden määrän kehitystä, joilla on maksuhäiriömerkintä.

Ylivelkaantumisen torjumisen lisäksi lainsäädännön muutoksilla haluttiin lieventää velalliselle maksuhäiriömerkinnästä aiheutuvia kielteisiä seurauksia HE 109/2021, s. 18). Lainsäädännöllä tavoiteltujen muutosten ymmärtämiseksi on tarpeen avata ongelmaa, jota lainsäädännön keinoin lähdettiin ratkomaan. Tämän takia työssä tarkastellaan kielteisiä seurauksia, jotka velalliselle aiheutuvat maksuhäiriömerkinnästä ja jotka ennen lainsäädännön muutosta hankaloittivat velallisen asemaa kohtuuttoman kauan velan maksusta huolimatta.

Apukysymykset, joilla lähdetään hakemaan vastausta ongelmaan, ovat:

1. Mikä luottotietolaissa muuttui 1.12.2022?
2. Mitä luottotietolain muutoksella tavoiteltiin?
3. Miten niiden henkilöiden määrä, joilla on maksuhäiriömerkintä, on kehittynyt lainsäädännössä tehtyjen muutosten jälkeen?
4. Mitä kielteisiä seurauksia maksuhäiriömerkinnästä on velalliselle?

Luottotietolaista löytyy erikseen säädökset koskien luonnollisen henkilön (yksityishenkilön) ja yrityksen luottotietojen saatavuutta ja käyttöä (Lindström, 2014, s. 13), joihin kumpaankin luottotietolain säädösmuutoksilla oli vaikutusta. Opinnäytetyön aihe on rajattu koskemaan maksuhäiriömerkintöjä luonnollisten henkilöiden asemasta tarkasteltuna, joka oli määrällisesti suurempi joukko johon säädösmuutokset vaikuttivat (Asiakastieto, 2022a).

Luottotietorekisteriin on aikaisemmin ollut mahdollista kerätä pääsääntöisesti vain negatiivisia tietoja, eli maksamattoman velan seurauksena syntyneitä maksuhäiriötietoja, eikä aiemmin voimassa ollut luottotietolaki edes mahdollistanut positiivisten henkilöluottotietojen jakamista (Lindström, 2014, s. 46). Tilanne tämän suhteen on muuttunut olennaisesti, kun laki positiivisesta luottotietorekisteristä (739/2022) säädettiin ja positiivinen luottotietorekisteri otettiin käyttöön 1.4.2024 (Verohallinto, 2024a). Uudistus on yksinään niin suuri ja merkittävä, että aihetta ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä tämän työn laajuuden yhteydessä, ja työssä keskitytään negatiivisiin luottotietoihin eli maksuhäiriömerkintöihin.

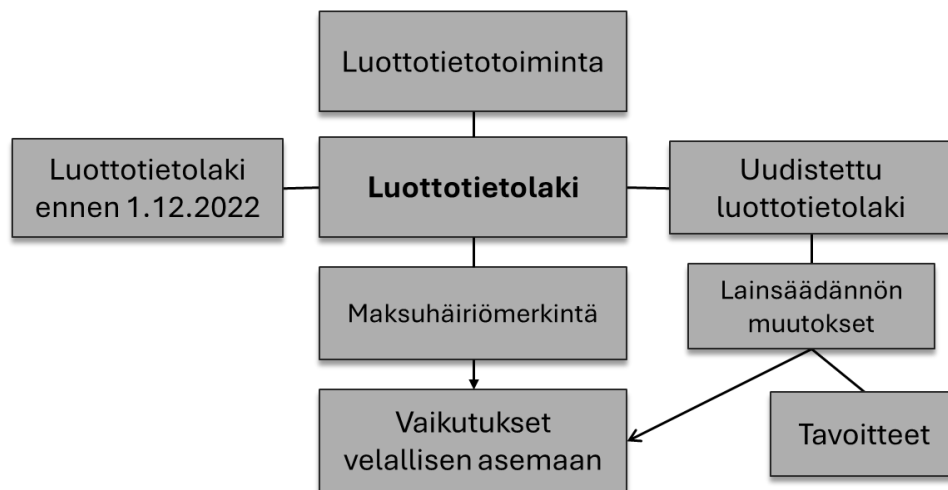
Luottotietolaki uudistui kahdessa vaiheessa: 1.6.2022 voimaan astuneet muutokset liittyivät pääosin Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämiin muutoksiin, jonka johdosta luottotietolain suhdetta oli tarpeen selkiyttää suhteessa sovellettaviin yleissäädöksiin, samalla kun luottotietolaista poistettiin joitakin päällekkäisyyksiä tietosuoja-asetuksen kanssa (HE 109/2021, s. 1). Näkyvimvät luottotietolain muutokset koskien maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja astuivat voimaan kuusi kuukautta myöhemmin, 1.12.2022. Opin- näytetyössä tarkastellaan 1.12.2022 voimaan astuneita lainsäädännön muutoksia.

2.4 Toteutus ja teoreettinen viitekehys

Työn teoriaosuudessa käsitellään ensin lyhyesti luottotietotoimintaa yleisemmin sillä ajatuksella, että lukijalla ei ole ennestään tietoa luottotietoja säätelevästä lainsäädännöstä. Aiheen yleisemmän käsittelyn jälkeen perehdytään 1.12.2022 voimaan astuneiden luottotietolain muutosten kannalta merkittäviin seikkoihin; maksuhäiriömerkintään terminä ja maksuhäiriömerkinnöistä säädettyihin säilytysaikoihin.

Koska opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena on selventää lukijalle luottotietolainsäädännössä tapahtuneita muutoksia ja niiden taustoja, on voimassa olevaa luottotietolainsäädäntöä verrattava aiemmin voimassa olleeseen luottotietolainsäädäntöön. Tässä yhteydessä avataan lukijalle myös tilannetta maksuhäiriömerkintöjen määrän kehityksestä ennen lakimuutosta, jotta vertailua lakimuutoksen jälkeiseen tilanteeseen on mahdollista tehdä.

Työn teoreettinen viitekehys on kuvattu kuvassa 1. Viitekehys rakentuu luottotietotoimintaa säätelevän lainsäädännön ympärille, josta keskeisenä tarkastelun kohteena on luottotietolaki (527/2007) ja siinä tapahtuneet lainsäädännön muutokset.

Kuva 1. Teoreettinen viitekehys

Luottotietolakia tarkastellaan vallitsevassa oikeustilassa ja ennen 1.12.2022 voimaan astuneita lainsäädännön muutoksia. Lainsäädännön tavoitteiden selvittämiseksi käytetään monipuolisesti eri lähteitä, kuten lainvalmisteluaineistoja, valtioneuvoston selvityksiä, työryhmän mietintöjä ja asiantuntijalausuntoja.

Maksuhäiriömerkintöjen syntyperustaa ja säilytysaikoja tarkastellaan oikeudellisesta näkökulmasta, eli mitä lainsäädännössä asiasta säädetään. Maksuhäiriötietoina luottotietorekisteriin talletettavat tiedot ja säilytysaikoja koskevat määräykset löytyvät luottotietolaista. Säädökset liittyen tuomioistuimen määräämään maksutuomioon ovat oikeudenkäymiskaaren (4/1734) riita-asian viireillepanoa ja valmistelua koskevassa luvussa. Oikeudellisen perinnän perusteella syntyvien maksuhäiriömerkintöjen yhteydessä on tarpeen viitata ulosottoaaren säädöksiin. Ainoastaan lainsäädäntöä tarkastelemalla saattaisi näkökulma olla kuitenkin liian suppea, ja tämän takia työssä hyödynnetään myös asiasta kertovaa oikeuskirjallisuutta.

Maksuhäiriömerkintöjen vaikutuksia velallisen asemaan tarkastellaan velallisen näkökulmasta. Tässä hyödynnetään finanssialalla toimivan organisaation verkossa vapaasti saatavilla olevia käytännön linjauksia maksuhäiriömerkintöjen vaikutuksista eräisiin sopimussuhteisiin, sekä kuluttajille suunnattua viranomais- ja järjestöviestintää. Tietoa maksuhäiriömerkintöjen määrällisestä

kehityksestä ja kohdistumisesta on saatavilla luottotietotoiminnan harjoittajan kokoamissa tilastoissa.

2.5 Menetelmän valinta

Opinnäytetyön painopiste on lainopillisen tiedon järjestelmällisessä koostamisessa ja parhaiten tätä tavoitetta palveleva tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen, eli lainopillinen menetelmä. Tutkimus sisältää lisäksi myös empiirisen oikeustutkimuksen piirteitä.

Lainopin keskeisenä tehtävä on voimassa olevan oikeuden selvittäminen ja oikeussäännösten tulkinta ja systematisointi, ja sen avulla on mahdollista saada vastaus normatiivisiin, eli sääntöjen tai määräyksien mukaista toimintaa tai ajattelua noudattaviin, kysymyksiin. Lainopilla voidaan vastata siihen, miten voimassa olevaa oikeutta pitää tai pitäisi tulkita. Lainopilla ei kuitenkaan saada vastausta deskriptiivisiin, eli todellisuutta kuvaaviin kysymyksiin, kuten ”miksi” ja ”miten”. Näihin kysymyksiin on etsittävä vastauksia empiirisen oikeustutkimuksen avulla. (Keinänen & Väättänen, 2016, s. 252-253; Soininen, 2016, s. 56.)

Keinänen & Väättänen (2016, s. 248-249) tuovat artikkelissaan ilmi lakien vaikutusten olevan tärkein syy uusien lakien laatimiselle, sekä entisten lakien muuttamiselle tai kumoamiselle. Oikeudellinen sääntely on yksi päätöksentekijän keinoista korjata epäkohtia, edistää omia tavoitteitaan ja ohjata käyttäytymistä tiettyyn suuntaan. Empiirisen oikeustutkimuksen tarkoitus on oikeudellisen ilmiön tarkastelu, kuten lainsäätäjien päätöksenteko, lain synty ja lainsäädäntöön vaikuttaminen, ja täten sen kohteena voi olla lähes mikä tahansa oikeudelliseen maailmaan liitettävissä oleva yhteiskunnallinen ilmiö.

Empiiristen menetelmien avulla on mahdollista kuvata vallitsevaa oikeudellista tilaa ja sen merkitystä yhteiskunnassa sekä osapuolten kokemuksia ja käyttäytymistä. Empiiristen menetelmien avulla voidaan pyrkiä ennustamaan miten lainsäädännön muutokset vaikuttavat yksilöiden ja yhteisöjen

käyttäytymiseen, ja sitä kautta koko yhteiskunnan toimintaan. Etukäteisarvioinnin lisäksi empiirisiä menetelmiä käytetään jälkikäteen mittaamaan ja arvioimaan lainsäädännön jälkeen yhteiskunnassa tapahtuneita todellisia vaikutuksia. Lainsäädännön jälkikäteistä vaikutusarviointia on pidetty tärkeänä, jotta saadaan selville miten lain tavoitteet ovat toteutuneet käytännössä. Jälkikäteisessä vaikutusten arvioinnissa kyseinen toimenpide, eli esimerkiksi lainsäädännön uudistaminen, on jo päättynyt, jolloin kaikki sen vaikutukset ovat ainakin periaatteen tasolla arvioitavissa. Vaihtoehtoisesti laki on ollut voimassa jälkikäteistä vaikutusarviota tehdessä tarpeeksi pitkään, jotta sen aiheuttamat vaikutukset ovat täysin nähtävissä. Tarkastelemalla päätösten vaikutuksia voidaan kerätä tietoa, jota voidaan hyödyntää tulevien päätösten parantamisessa. (Keinänen & Väättänen, 2016, s. 250-251.)

Empiirinen oikeustutkimus voidaan toteuttaa määrällisen eli kvantitatiivisen tai laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusotteen avulla. Kahtiajakoa näiden tutkimusotteiden välillä on kuitenkin varsinkin laadullista tutkimusotetta käsittelevässä kirjallisuudessa pyritty välttämään, ja ne nähdäänkin ennemmin toisiaan täydentävinä ja toisiinsa lomittuneina tutkimusotteina, joiden välinen raja on hälventynyt. Tyypillisesti määrälliseen tutkimukseen liitettyä tilastollista aineistoa voi sisältyä myös kvalitatiiviseen tutkimukseen, kun taas kvantitatiivisessa tutkimuksessa avoimia kysymyksiä tarkastellaan usein laadullisin, kuvailevin menetelmin. (Keinänen & Väättänen, 2016, s. 254.)

Empiirisen oikeustutkimuksen avulla työssä tarkastellaan oikeudellisena ilmiönä lainsäädännössä tehtyjä muutoksia, joihin lainsäätäjät ryhtyivät yhteiskunnallisen ilmiön, ylivelkaantumisen, torjumiseksi. Empiiristen menetelmien avulla pystytään kuvailemaan ennen lainsäädännön uudistamista vallinnutta oikeudentilaa ja sen merkitystä yhteiskunnassa sekä vaikutuksia velallisten käyttäytymiseen ja kokemuksiin. Valittu menetelmä sopii käytettäväksi myös siltä osin, että työssä tarkastellaan sitä mitä lainsäädännön muutoksella tavoiteltiin, ja lisäksi tarkoituksena on tehdä jälkikäteisarviointia lainsäädännön jälkeen yhteiskunnassa tapahtuneista todellisista vaikutuksista. Työssä arvioidaan lainsäädännön vaikutuksia niiden henkilöiden määrään, joilla on maksuhäiriömerkintä.

Opinnäytetyössä käytetään sekä laadullista että määrällistä menetelmää siltä osin, kun tulkitaan tilastoihin tukeutuen maksuhäiriömerkintöjen määrissä tapahtuneita muutoksia kuvailevin menetelmin.

3 LUOTTOTIETOJÄRJESTELMÄ

Luottotiedoilla tarkoitetaan rekisteriin systemaattisesti kerättyjä, tallennettuja ja hyödynnettävissä olevia tietoja, jotka kuvaavat velallisen maksukykyä ja -halukkuutta (LTL 3 § 1 mom.). Tietoja hyödyntävät luotonantajat arvioidessaan asiakkaan luottokelpoisuutta sopimuksentekohetkellä, eli toisin sanoen velallisen kykyä hoitaa velvoitteensa luottosopimuksen teon jälkeen.

Tyypillisiä sopimuksentekotilanteita joissa luottotietoja hyödynnetään asiakasvalintaa tehdessä ovat rahaluottojen myöntämistilanteet, vuokrasopimuksen solmiminen ja puhelinliittymän avaaminen. Luottotietojen hyödyntämisellä pyritään pienentämään luoton myöntämisestä aiheutuvia riskejä ja se on myös osa yrityksen vastuullista luottopolitiikkaa, joka palvelee etupainotteisesti tehtynä yrityksen edun lisäksi myös velallista rajoittaen epätervettä velkaantumista, sekä toisaalta helpottaen velallisen luotonsaantia epäedullisten merkintöjen puuttuessa, eli niin sanotusti luottotietojen ollessa ”puhtaat”. (Koulu & Lindfors, 2021, s. 54-55; Niemi, 2014, s. 43-44, 46-47.)

3.1 Luottotietotoiminnan harjoittaminen

Luottotietorekisterien ylläpito on itsenäisenä elinkeinona harjoitettavaa liiketoimintaa ja se on keskittynyt Suomessa kahdelle luottotoimintaa harjoittavalle yritykselle; Suomen Asiakastieto Oy:lle ja Dun & Bradstreet Finland Oy:lle (Verohallinto, 2024b). Rekisterinpitäjien tiedot ovat pääosin yhtenäiset, mutta on huomioitava, että myös eroavaisuudet tiedoissa ovat mahdollisia. Erot saattavat johtuvat esimerkiksi siitä, että velkoja saattaa tehdä ilmoituksen

maksuhäiriöstä tai vastaavasti saatavan suorittamisesta vain toiselle luottotoiminnan harjoittajalle, taikka velallinen itse ilmoittaa suorituksensa vain toiselle luottotoiminnan harjoittajalle (HE 109/2021, s. 9) .

Luottotoimintaa harjoittavat yritykset keräävät tietonsa kaupparekisteristä, rahoitusta ja luottokortteja myöntäviltä yhtiöiltä, yrityksiltä, perimistomistoilta, mediasta sekä viranomaistahoista veroviranomaisilta, tuomioistuimilta ja ulosottomiehiltä (Koulu & Lindfors, 2021, s. 55). Luottotoiminnan harjoittajien tarkoitus on maksua vastaan välittää ja analysoida eri lähteistä keräämäänsä tietoa sen sijaan, että ne ottaisivat kantaa velallisen maksukykyyn (Niemi, 2014, s. 47). Lopullisen asiakasvalinnan tekee aina luotonantaja harkintansa mukaan.

Luottotietotoiminnan luotettavuutta ja vastuullisuutta on lisätty säätämällä luottotietolaissa toiminnan ilmoituksenvaraisuudesta tietosuojavaltuutetulle (LTL 38 §), luottotoimintaa harjoittavan vahingonkorvaus- ja rangaistusvastuusta (LTL 40 §, 43 §) sekä toimintaa harjoittavan velvollisuudesta noudattaa hyvää luottotietotapaa (LTL 5 §). Lisäksi luottotietolaissa on erikseen säädetty luottotietotoimintaa harjoittavan velvollisuudesta kohdella tasapuolisesti rekisteriin merkittäviä ja merkinnän omaavia luonnollisia henkilöitä ja yrityksiä (LTL 11 §), jota voidaan pitää osana hyvää luottotietotapaa (Koulu & Lindfors, 2021, s. 57).

3.2 Hyvä luottotietotapa

Hyvän luottotietotavan vaatimuksella on haluttu ohjata luottotietoja käsitteleviä ensinnäkin kehittämään toimintojaan, että valitsemaan vaihtoehtoista sen millä parhaiten päästään lain asettamiin tavoitteisiin (HE 241/2006, s. 31); luottotoimintaa harjoittavan on noudatettava toiminnassaan huolellisuutta ja huolehdittava luottotietojen laadusta (LTL 5 § 1 mom., 1 mom. 1 k.), pidettävä huolta että rekisteröidyn yksityisyydensuojaa ei rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta (LTL 5 § 1 mom. 2 k.) sekä huolehdittava että luonnollisella

henkilöllä tai yrityksellä on oikeus tulla arvioiduksi oikein ja asianmukaisin perustein (LTL 5 § 1 mom. 3 k.).

Hyvän tavan mukaisen huolellisuuden vaatimuksen on katsottu tarkoittavan luottotietojen laatua, rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksien toteutumista sekä tietojärjestelmien tietoturvaa ja asianmukaista käsittelyä ja valvontaa (HE 241/2006, s. 31), kun taasen hyvän vastaisesta menettelystä ei ole annettu lain esitöissä esimerkkejä. Tällaisina Koulu & Lindfors (2021, s. 57) nostavat selvinä esille kuitenkin esimerkiksi epäluotettavien maksuhäiriömerkintöjen kirjaamisen, viivyttelyn virheiden korjaamisessa sekä esteet jotka rajoittaisivat tarkastusoikeuden käyttöä.

3.3 Luotonantajan selonottovelvollisuus

Luotonantajan velvollisuus arvioida kuluttajan mahdollisuudet selviytyä luottosopimuksen mukaisesta velvoitteesta on säädetty kuluttajansuojalaissa (KSL 38/1978, 7 luku 14 §) todeten, että luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava kuluttajan tulot ja muut taloudelliset olosuhteet riittävien luottotietorekisteri- ja muiden tietojen perusteella.

Muilla tiedoilla viitataan niin sanottujen negatiivisten luottotietojen, eli maksuhäiriötietojen, tarkastamisen lisäksi tietoihin jotka kertovat kuluttajan maksuvastasta ottaen huomioon hänen tulonsa ja muut olemassa olevat luottovelvoitteensa, sillä pelkkien negatiivisten luottotietojen perusteella tapahtuvaa kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia ei hallituksen esityksessä pidetty riittävänä (HE 22/2022, s. 86). Hallituksen esityksessä vuonna 2022 näiden tietojen arvioitiin jatkossa ilmenevän ainakin pääosin positiivisesta luottotietorekisteristä, joka oli tarkoitus ottaa käyttöön vielä kuluva hallituskauden aikana (HE 22/2022, s. 1, 86), kesäkuuhun 2023 mennessä. Positiivinen luottotietorekisteri otettiin lopulta käyttöön seuraavalla hallituskaudella, 1.4.2024 (Verohallinto, 2024a).

4 MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

Maksuhäiriömerkinnällä tarkoitetaan luottotietorekisteriin tallennettua tietoa, joka on aiheutunut pitkittyneestä maksuvelvollisuuden laiminlyönnistä (Niemi, 2014, s. 47). Ajallisesti maksun laiminlyönti ennen maksuhäiriömerkintää on kestänyt Majamaa ja Rantalan mukaan (2020, s. 31) keskimäärin vähintään puoli vuotta, jonka aikana velallinen on saanut useita muistutus- ja perintäkirjeitä ja velkaa on mahdollisesti jo ehditty käsitellä käräjäoikeudessa.

Maksuhäiriötiedot ja niitä täydentävät tiedot jotka luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallentaa, on lueteltu luottotietolain 13 §:ssä. Henkilöluottotiedoilla tarkoitetaan luottotietoja jotka koskevat luonnollista henkilöä ja niiden yhteydessä käsiteltäviä henkilön yksilöinti- ja toimintakelpoisuustietoja (LTL 3 § 1 mom. 5 k.)

4.1 Maksuhäiriömerkinnän synty

Luonnollisen henkilön maksuhäiriömerkintä maksamattomasta velasta voi syntyä kolmella tavalla:

1. Velkoja on hakenut saatavalle maksutuomion käräjäoikeudesta (LTL 13 § 1 mom. 3 k.)
2. Suoraan velkojan ilmoituksesta, kun on kyse kulutusluottosopimuksesta (LTL 13 § 1 mom. 5 k.) ja säädetyt erityissäännökset (LTL 14 §) täyttyvät
3. Ulosoton eli oikeudellisen perinnän perusteella (LTL 13 § 1 mom. 4 k.)

Velkoja päätyy hakemaan maksutuomiota käräjäoikeudesta, kun velallinen ei vapaaehtoisen perinnän keinoin ole suorittanut velkojan saatavaa. Vapaaehtoisella perinnällä tarkoitetaan velkojan velalliseen kohdistamia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on perintälain mukaisesti (laki saatavien perinnästä

513/1999, 1 §) saada velallinen vapaaehtoisesti suorittamaan erääntynyt velkojan saatava. Tällaisina toimenpiteinä Niemi (2014, s. 148) mainitsee muun muassa saatavan erääntymisen jälkeen velalliselle lähetettävät maksumuistutukset tai maksuvaatimukset, velallisen kanssa tehdyt vapaaehtoiset maksusopimukset ja maksuajan pidennykset, puhelinperinnän ja vapaaehtoiset velkasovinnot. Mikäli vapaaehtoisen perinnän keinoin ei päästä toivottuun lopputulokseen eli velan maksuun, on velkojan haettava maksamattomien luottojen yksityisoikeudellisen saatavan luonteen vuoksi velalle maksutuomiota tuomioistuimelta. Tuomioistuimen antamalla tuomiolla velka muuttuu ulosottokelpoiseksi ulosottoperusteeksi ja sen oikeudellinen perintä ulosottoteitse on tämän jälkeen mahdollista (Niemi, 2014, s. 148, 172).

Riita-asioiden vireillepanosta ja valmistelusta säädetään oikeudenkäymiskäärin (OK 4/1734) 5 luvussa. Oikeudellisen perinnän perustana oleva oikeudenkäynti etenee pääpiirteittäin seuraavasti:

1. Asian vireilletulo
2. Haastehakemus
3. Kirjallinen valmistelu ja yksipuolinen tuomio, tai:
4. Suullinen valmistelu
5. Pääkäsittely
6. Tuomio tai sovinnon vahvistaminen (Niemi, 2014, s. 172.)

Riita-asia pannaan vireille haastehakemuksella, jonka sisällölle on tarkat määräykset (OK 5 luku 2 mom.). Haastehakemuksessa on muun muassa ilmoitettava mahdollisuuksien mukaan todisteet, jotka kantaja esittää kanteensa tueksi sekä se mitä kantaja kullakin todisteella aikoo näyttää toteen (OK 5 luku 2 § 1 mom. 3 k.). Oikeudenkäynnin vaiheista kirjoitetun oikeuskirjallisuuden mukaan todistusteemojen, eli sen mitä kullakin todisteella on aikomus näyttää toteen, täsmällisen ilmoittamisen tärkeys haastehakemuksessa korostuu, eivätkä yleisluontoiset maininnat, kuten ”todistelulla aiotaan näyttää kanne toteen”, ole riittäviä. Haastehakemuksesta tulee täten ilmoittaa konkreettinen, asian ratkaisemisen kannalta merkityksellinen seikka, joka aiotaan kanteen tueksi esitetyllä todisteella näyttää toteen. (Jokela 2024, s. 443-444.)

Valtaosa käräjäoikeuksiin käsiteltäväksi tulevista maksuvelvoiteasioista on kuitenkin summaarisia eli riidattomia asioita, joiden vireilletulo on mahdollista niin sanotulla suppealla haastehakemuksella (Niemi, 2014, s. 174-175). Suppeata haastehakemusta ei koske haastehakemuksen tapaan sama todisteiden ilmoittamisvelvollisuus (OK 5 luku 2 § 1 mom. 3 k.), mutta siinä on kuitenkin täsmällisesti yksilöitävä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon kantaja vetoaa (OK 5 luku 3 § 2 mom.) ja asian on lisäksi koskettava tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä (OK 5 luku 3 § 1 mom.). Suppean haastehakemuksen tarkoituksena on ollut helpottaa kuluttajaluottoihin liittyvän pakollisen sääntelyn noudattamista ja samalla vähentää sekä kantajien että tuomioistuimen työmäärää (Jokela, 2024, s. 446). Vuonna 2022 summaarisia riita-asioita saapui käräjäoikeuksien käsiteltäväksi 375 039 kappaletta, kun samaan aikaan muulla kuin suppealla haastehakemuksella vireille pantuja riita-asioita saapui yhteensä 8 304 (Tuomioistuinvirasto, 2022, s. 46-47).

Ylivoimaisesti suurin osa yksityisoikeudellista saatavaa koskevista ulosottoperusteista on ratkaistu käräjäoikeuden yksipuolisella tuomiolla (Niemi, 2014, s. 177), joka ei edellytä asian valmistelun jatkamista esimerkiksi siinä tapauksessa, että vastaaja eli velallinen ei ole vastannut annettuun haasteeseen tai kanteen vastustamiselle ei ole merkitystä asian ratkaisemiseksi (OK 5 luku 13 §). Tällaisena pidetään esimerkiksi tilannetta jossa velallinen vetoaa maksukyvyttömyyteen, jolla ei ole vaikutusta velallisen velvollisuuteen maksaa eräänntyneet maksut (Niemi, 2014, s. 176).

Maksuhäiriömerkintä voidaan merkitä luottotietorekisteriin myös suoraan velkojan ilmoituksesta, kun kyseessä on erityissäännökset täyttävä kulutusluottosopimus (LTL 14 §). Ehdottomana edellytyksenä merkinnän tekemiselle on, että maksu on viivästynyt vähintään 60 päivää alkuperäisestä eräpäivästä ja maksuhäiriötietojen luovuttamisesta luottotietotoiminnan harjoittajalle on mainittu kulutusluottosopimuksessa, jonka maksuvelvollisuuden laiminlyöntiä asia koskee (LTL 14 §). Lisäksi edellytyksenä on, että velallinen ja velkoja eivät ole tehneet uutta maksusopimusta alkuperäisen eräpäivän jälkeen, ja että velkoja

on lähettänyt velalliselle maksukehoituksen kirjallisesti vähintään 21 päivää ennen tietojen luovuttamista. (Lindström, 2014, s. 19.)

Ulosoton eli oikeudellisen perinnän perusteella luottotietorekisteriin merkittävä maksuhäiriömerkintä voi aiheutua myös ilman käräjäoikeuden antamaa maksutuomiota, kun kyse on suoraan ulosmittauskelpoisesta julkisoikeudellisista saatavasta (Niemi, 2014, s. 148), kuten veroista, päiväkotimaksuista tai hyvinvointialueiden terveydenhoitomaksuista (Takuusäätiö, n.d.). Luottotietotoiminnan harjoittajan oikeudesta saada salassapitovelvollisuuden estämättä luottotietotoiminnan kannalta tarpeelliset asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän kahden kuukauden ajalta, on säädetty ulosottokaaren (705/2007) 1 luvun 32 §:ssä. Tällaisia ulosottoasioita ovat pykälässä mainitut varattomuusestetodistus, suppean ulosoton estetodistus sekä pitkäkestoinen ulosotto.

4.2 Maksuhäiriömerkintöjen säilytysajat

Maksuhäiriömerkintä ei ole ajallisesti pysyvä, joka tarkoittaa että merkintä on poistettava luottotietorekisteristä määrätyn ajan kuluttua. Määräykset maksuhäiriötietojen vanhenemisajoista löytyvät luottotietolain 18 §:stä ja vaihtelevat pääosin kahden ja viiden vuoden välillä (Niemi, 2014, s. 50). Pykälässä säädetyn mukaisesti tiedot maksuhäiriöstä on poistettava:

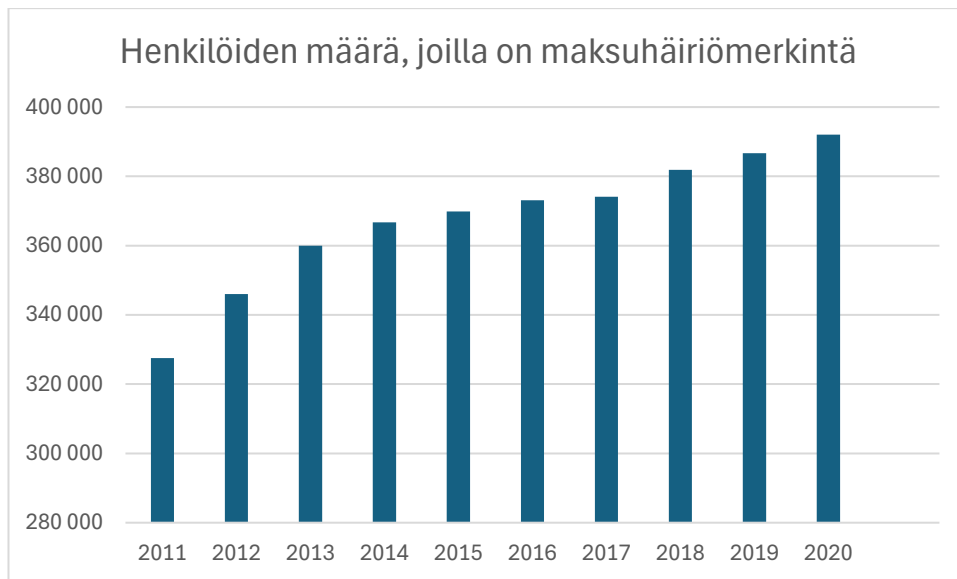
1. Konkurssia koskevat tiedot kuukauden kuluessa konkurssi- ja yrityssaaneerausrekisteristä poistamisen jälkeen, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta (LTL 18 § 1 mom. 1 k.)
2. Velkajärjestelyä- ja kuulutuksia koskevat tiedot kuukauden kuluessa vastaavista viranomaisrekistereistä poiston jälkeen (LTL 18 § 1 mom. 2 k.)
3. Pitkäkestoista tai aiheetonta ulosottoa koskevat tiedot heti ulosottomiehen tekemän peruuttamisilmoituksen jälkeen (LTL 18 § 1 mom. 3 k.)

4. Muu ulosottotieto heti, kun luottotietotoiminnan harjoittaja saa tiedon ulosottoperusteen kumoamisesta, suppeassa ulosotossa olleen velan maksusta, ulosottoperusteen määrääjän umpeutumisesta, velan lopullisesta vanhentumisesta tai ulosottoperusteen määrääjän jatkamisesta annetun tuomion kumoamisesta (LTL 18 § 1 mom. 4 k.)
5. Velkojan ilmoittamat tai velallisen tunnustamat maksuhäiriötiedot kahden vuoden kuluttua tiedon tallentamisesta rekisteriin (LTL 18 § 1 mom. 5 k.)
6. Viranomaisten toteamat maksuhäiriö- ja ulosottotiedot kolmen vuoden kuluessa tiedon tallentamisesta rekisteriin, ellei niitä ole jo poistettu 3 ja 4 kohdan perusteella (LTL 18 § 1 mom. 6 k.)

Lisäksi velkojan ilmoittama (LTL 18 § 1 mom. 5 k.) tai viranomaisen toteama (LTL 18 § 1 mom. 6 k.) maksuhäiriötieto on poistettava kuukauden kuluessa siitä, kun luottotietotoiminnan harjoittaja saa tiedon tällaisen saatavan suorittamisesta (LTL 18 § 2 mom.).

4.3 Maksuhäiriömerkintöjen määrä ja kohdistuminen

Suomen Asiakastieto Oy:n ylläpitämästä maksuhäiriörekistä selviää, että henkilöiden määrä, joilla on maksuhäiriömerkintä, kasvoi tasaisesti vuosien 2011-2020 aikana aina 327 500 henkilöstä 392 000 henkilöön (kuvio 1).

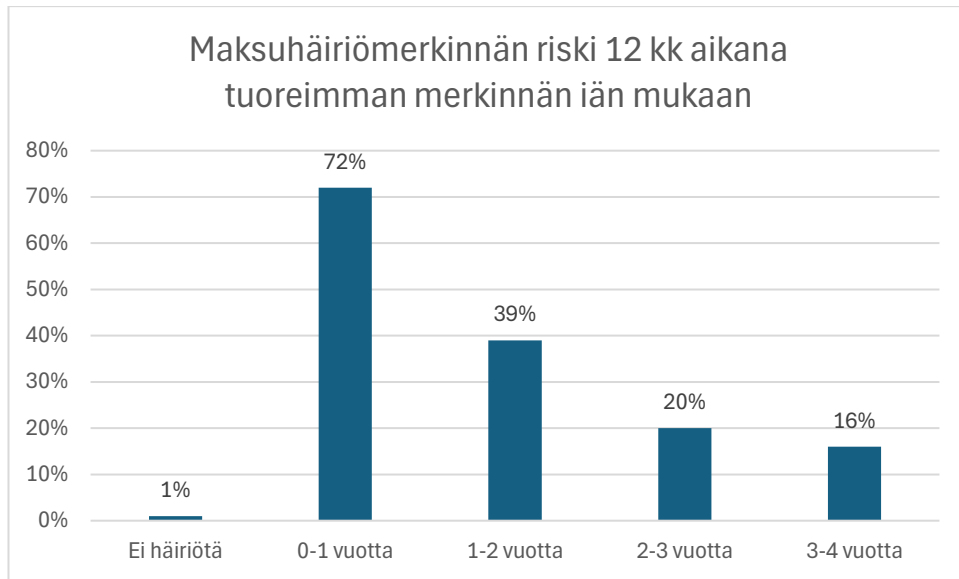

Kuvio 1. Henkilöiden, joilla on maksuhäiriömerkintä, määrän kehitys vuosina 2011-2020 (Asiakastieto, 2020a)

Suomalaisten maksuhäiriömerkinnöistä vuosina 2015-2020 tehdyssä tutkimuksessa (Luotonen ym., 2021, s. 1) maksuhäiriömerkinnän havaittiin olevan keskimääräistä useammin nuorilla miehillä, naimattomilla, eronneilla ja työttömillä, sekä heillä jotka puhuvat äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia tai jotka asuvat valtiontuen avustuksella rakennetuissa vuokra-asunnoissa. Tutkimuksessa oli havaittu myös yhteys maksuhäiriömerkintöjen ja alhaisen koulutustason, avioeron ja alaikäisten huollettavien välillä (Luotonen ym., 2021, s. 1).

Huomattavaa on myös, että maksuhäiriömerkinnät kasaantuvat aiempaa enemmän samoille henkilöille. Majamaan ja Rantalan (2020, s. 33) antamassa selvityksessä todettiin, että vuonna 2004 maksuhäiriömerkintöjä oli rekisteröityä kohden keskimäärin 3,7 kappaletta, kun vuonna 2018 vastaava luku oli noussut jo 15 kappaleeseen rekisteröityä kohden.

Uuden maksuhäiriömerkinnän riskiä tuoreimman merkinnän iän mukaan tutkittiin Asiakastieto Oy:n vuonna 2020 tekemässä tutkimuksessa (Asiakastieto, 2020b) ja riskin merkittävä kohoaminen on nähtävissä tutkimuksesta koostetussa tilastossa (kuvio 2).

Kuvio 2. Maksuhäiriömerkinnän riski kohoaa merkittävästi ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän jälkeen (Asiakastieto, 2020b)

Tutkimuksen mukaan maksuhäiriöttömistä suomalaisista vain noin 1 prosentti saa vuoden kuluessa maksuhäiriömerkinnän, kun taas henkilö, jolle on alle vuoden sisällä kirjattu maksuhäiriömerkintä, saa uuden merkinnän huomattavasti suuremmalla, 72 prosentin todennäköisyydellä. Tutkimuksen mukaan riski saada uusi maksuhäiriömerkintä pienenee ajan myötä, mutta on vielä 4 vuoden jälkeenkin peräti 16 prosenttia. (Asiakastieto, 2020b.)

4.4 Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset velallisen asemaan

Luottotietolain valmistelua varten lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa Takuusäätiön edustajat kuvailivat maksuhäiriömerkintää rangaistusluonteisena, sekä siihen liittyviä seurauksia negatiivisina ja kohtuuttominakin velallisen käytännön asioiden hoidon kannalta (Takuusäätiö, 2021). Lausunnossaan mainittiin vuokra-asunnon ja työpaikan saannin vaikeudet, jotka tuodaan esiin myös Kuluttajaliiton artikkelissa (Kuluttajaliitto, n.d.).

Muita kuluttajaliiton esiin nostamia sopimustilanteita joissa luottotiedot tyypillisesti tarkastetaan, ovat oleellisesti rahaluottotilanteet. On huomattava, että maksuhäiriömerkintä ei ole välttämättä automaattinen este lainan saamiselle, sillä rahoituslaitokset huomioivat lainanhakijan kokonaistilanteen ja

maksuhäiriön vakavuuden päätöstä tehdessään (Kuluttajaliitto, n.d.). Tyypillistä kuitenkin Vakuutus ja Rahoitusneuvonnan julkaisun (Fine, 2019, s. 3) mukaan on, että maksuhäiriömerkinnällä on vaikutuksia esimerkiksi vaadittujen vakuuksien määrään tai lainan ehtoihin esimerkiksi lainan korkeamman marginaalin muodossa. Nuorten velallisten kannalta on huomattavaa, että myös opintolainan saanti voi vaikeutua tai kokonaan estyä opintolainan valtiontakauksesta huolimatta (Fine, 2019, s. 3; Liiten, 2019). Osamaksukauppaan ja niin sanottuihin pikavippeihin maksuhäiriömerkintä vaikuttaa yleensä estävästi, kuten myös mahdollisuuteen ostaa etäkaupalla tavaroita laskua vastaan (Fine, 2019, s. 3; Kuluttajaliitto, n.d.).

Peruspankkipalvelujen saaminen on turvattu luottolaitostoiminnasta säädettyssä laissa (610/2014, 15 luku 6 §), jonka mukaan jokaisella on oikeus avata tili ja saada sen käyttämiseen oikeuttava maksuväline sekä verkkopankkitunnukset. Luottokortin saaminen kuitenkin usein estyy ja maksuhäiriömerkinnällä voi olla vaikutuksia myös aikaisempaan pankkiasiakkuuteen. Pankilla voi olla oikeus esimerkiksi estää luottokorttiin liitetyn luoton käyttö, eli maksuhäiriömerkinnästä saattaa seurata luottokortin menetys, vaikka maksuhäiriömerkintä ei liittyisikään kyseiseen luottoon. Sen sijaan maksuhäiriömerkinnän perusteella pankilla ei ole oikeutta muuttaa esimerkiksi voimassa olevia tilisopimuksia tai irtisanoa luottoa mikäli sen maksua ei ole laiminlyöty. (Fine, 2019, s. 3.)

Vakuutus ja rahoitusneuvonnan julkaisun mukaan maksuhäiriömerkintä ei saa olla automaattinen peruste hylätä vakuutushakemusta, vaan asiassa tulee käyttää tapauskohtaista harkintaa (Fine, 2019, s. 2). Vakuutuksen ottaminen kuitenkin usein hankaloituu, ja on huomattava että vakuutusyhtiöillä ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta myöntää vapaaehtoisia vakuutuksia, kuten kotivakuutusta (Fine, 2019, s. 3). Tämä hankaloittaa edelleen esimerkiksi vuokra-asunnon saamista, sillä useimmat vuokranantajat edellyttävät vuokralaiselta kotivakuutusta, sen lisäksi että maksuhäiriömerkintä jo itsessään vaikeuttaa tai on jopa esteenä asunnon vuokraamiselle (Vuokratuura, n.d.).

Kuluttajaliiton mukaan maksuhäiriömerkinnät myös hankaloittavat huomattavasti matkapuhelin- ja laajakaistayhteyssopimuksen solmimista. Tämä siitäkin huolimatta, että peruspalveluja jotka tulisi tarjota maksuhäiriömerkinnöistä huolimatta jokaiselle, ovat esimerkiksi viestintäpalvelut, joilla tarkoitetaan puhelinliittymää ja internet-yhteyttä. Edellä mainittujen palveluiden saanti voi kuitenkin edellyttää vakuutta tai ennakkomaksua, ja luonnollisesti estyä siinä tapauksessa että kyseisen palvelun lasku on maksamatta. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Työhaun yhteydessä työnhakijan luottotiedot on luvallista tarkastaa, mikäli työhön liittyy mahdollisuus tavoitella laittomasti taloudellista hyötyä tai jos työtehtävät edellyttävät erityistä luotettavuutta. Jotta luottotiedot on luvallista tarkastaa, on lisäksi työtehtävien sisällettävä päätäntävaltaa merkittävien taloudellisten sitoumusten osalta, taloudellisesti merkittävien luottojen myöntämistä tai valvontaa, oikeuden saada tietoa suojatuista liike- ja ammattisalaisuuksista, oikeuden käsitellä työnantajan tai asiakkaan varoja, tai jos työtehtäviin muuten olennaisena osana liittyy arvopaperien, rahojen tai arvoesineiden käsittely ilman välitöntä valvontaa. Myös valvottoman työskentely yksityiskodissa ja asiakkaan tai työnantajan omaisuuden vartiointi voivat olla peruste työnhakijan luottotietojen tarkastamiselle (Työsuojelu, n.d.). Maksuhäiriömerkinnällä voi olla vaikutusta työnsaantiin työtehtävien sisältäessä edellä mainittuja asioita.

Käytännön asioiden hoidon vaikeuteen ja jopa kohtuuttomuuteen törmäsi myös Kuronen (2024, s. 179-180) kirjassaan, jossa hän kertoo elämästään luottotietojen menetyksen jälkeen:

Seuraavaksi se kotivakuutus. Minulle sanotaan suoraan useasta vakuutusyhtiöstä, että ei onnistu mitenkään. Aavistin, ettei tästäkään tulisi helppoa, mutta en voi luovuttaa. Yhdestä paikasta sanotaan, että täytyy konsultoida riskipäällikköä. Kadehdittava titteli, sanon ääneen.

Kerron, että kyse on pakollisesta irtaimistovakuutuksesta, joka aiemmassa osoitteessani maksoi huimat yhdeksän euroa kuussa, ja että voisin suorittaa vuoden kerralla ennakoon. Minulle luvataan olla yhteydessä, kun riskipäällikkö esittää näkemyksensä. Mitenhän suuri riski minä olen?

Käy ilmi, että liian suuri riski.

5 LUOTTOTIETOLAIN UUDISTUS

Useat ylivelkaantumisen torjuntaan tähtäävät toimet olivat osa pääministeri Sanna Marinin vuosien 2019-2023 hallitusohjelmaa, joista yhtenä toimenä hallitusohjelmaan kirjattiin maksuhäiriömerkintöjen kestoajan lyhentäminen positiivisen luottorekisterin käyttöönoton yhteydessä (Valtioneuvosto, 2019, s. 82).

Ennen hallitusohjelman kirjaustakin maksuhäiriömerkintöjen säilytysajat nostettiin esille vuonna 2018 tehdyssä lakialoitteessa (LA 28/2018 vp) yleisenä ongelmana, jonka korjaamista yli sata kansanedustajaa puolsi. Valmistelut maksuhäiriömerkintöjä lyhentävän lainsäädäntömuutoksen toteuttamiseksi aloitettiin vuonna 2020, kun eduskunta kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisen muuttamisen yhteydessä antamassaan lausumassa edellytti valtioneuvostoa kiirehtimään maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä niin, että maksunsa asianmukaisesti suorittaneet henkilöt on poistettava rekisteristä yhden kuukauden kuluttua maksun suorittamisesta (EV 69/2020 vp, 4 lausuma).

Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaista muuttamista koskevassa valiokuntakäsittelyssä talousvaliokunta totesi maksuhäiriörekisteristä seuraavaa:

”Velallisten itsemääräämisoikeuden ja elämänhallinnan kannalta olisi tärkeää, että velvoitteiden tultua suoritetuiksi menneet laiminlyönnit eivät enää vaikuttaisi kuluttajien valintoja rajoittavasti tavalla, jonka nykyinen maksuhäiriömerkintärekisteri aiheuttaa” (TaVM 12/2020 vp).

Lisäksi talousvaliokunta piti antamassaan mietinnössä tärkeänä, että maksuhäiriömerkintä heijastaisi mahdollisimman totuudenmukaisesti ja ajantasaisesti sen henkilön maksukäyttäytymistä, johon merkintä kohdistuu. Ajantasaisuuden ja totuudenmukaisuuden toteutumiseksi viivettä merkinnän perusteena olevan maksun suorittamisen ja rekisterimerkinnän poistamisen välillä haluttiin lainsäädännön keinoin lyhentää nykyisestä. (TaVM 12/2020 vp.)

5.1 Arvioidut vaikutukset

Hallituksen eduskunnalle antamassa esityksessä laeiksi luottotietolain ja eräiden muuhun lainsäädäntöön liittyvien pykälien muuttamisesta (HE 109/2021) tuotiin esiin, että saatavan suorittamiseen liittyvien maksuhäiriömerkintöjen säilytysajan lyhentämisellä haluttiin helpottaa taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden ihmisten ja kotitalouksien asemaa sekä lieventää kielteisiä seurauksia, jotka velalliselle aiheutuvat maksuhäiriömerkinnöistä. Lakimuutoksella arvioitiin olevan myönteisiä vaikutuksia velallisen asemaan paremman työllisyyden ja luotonsaannin kannalta. Myönteisiä vaikutuksia arvioitiin olevan myös velallisen elämän hallinnan ja yleisesti elämän laadun kannalta, sillä ylivelkaantumisen todettiin olevan merkittävä terveyttä ja hyvinvointia heikentävä tekijä. Ylivelkaantumisen pitkäkestoisuudella nähtiin olevan erityisesti vaikutuksia nuoriin, sekä terveyttä heikentävänä tekijänä laajemmin yhteiskuntaan. (HE 109/2021, s. 18-19.)

Vaikutusten arvioitiin kohdistuvat pääosin niihin velallisiin jotka pystyvät suorittamaan kaikki laiminlyödyt maksunsa (HE 109/2021, s. 18), ja erityisesti henkilöihin joiden maksuhäiriömerkinnät ovat syntyneet tilapäisten talousvaikeuksien vuoksi, mutta jotka ovat saaneet taloutensa sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen (HE 109/2021, s. 31). Myönteisiä vaikutuksia nähtiin olevan kuitenkin myös niille velallisille joilla on useampia tai pidemmältä ajalta muodostuneita maksuhäiriömerkintöjä, sillä lakimuutoksen myötä uudet maksuhäiriömerkinnät eivät enää pidentäisi vanhojen merkintöjen säilytysaikaa, joka tarkoittaa että jokainen uusi yksittäinen maksuhäiriömerkintä olisi mahdollista saada aiempaa nopeammin pois taloudellisen tilanteen parantuessa (HE 109/2021, s. 31).

5.2 Tehdyt muutokset

Velallisen kannalta merkittävimmät lainsäädännössä tehdyt muutokset liittyivät maksuhäiriötietojen säilytysaikoihin tilanteissa, jossa velka on jo maksettu, sekä maksuhäiriön rekisteröintiaikoja lyhentäviin ja pidentäviin seikkoihin.

Ennen lakimuutosta maksuhäiriötieto säilyi luottotietorekisterissä velan maksusta huolimatta aina vähintään säädetyn ajan, eikä velan maksulla ollut tähän pääosin lyhentävää vaikutusta (HE 109/2021, s. 9). Lain valmisteluhetkellä henkilöitä, jotka olivat suorittaneet kaikki maksuhäiriötietojen perusteena olevat saatavat, mutta jotka eivät saaneet maksuhäiriötietojaan säilytysaikojen takia luottotietorekisteristä pois, arvioitiin olevan noin 9700 kappaletta (HE 109/2021, s. 18).

Luottotietolain säädökset koskien maksuhäiriömerkintöjen säilytys- ja rekisteröintiaikoja kuuluivat aiemmalta sanamuodoltaan:

Luottotietorekisteriin merkityt maksuhäiriötiedot on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti:

6) viranomaisen toteamat maksuhäiriötiedot ja ulosottotiedot viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun tieto on talletettu rekisteriin, jollei tietoa ole sitä ennen poistettava 3 tai 4 kohdan nojalla. Jos rekisterinpitäjälle on tullut tieto sen saatavan suorittamisesta, jonka laiminlyönnistä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu merkintä on syntynyt, tieto poistetaan kahden vuoden kuluessa merkinnän tekemisestä.

Edellä 1 momentin 1 ja 6 kohdassa tarkoitettua merkintää ei ole tarpeen poistaa rekisteristä, jos rekisteröityä koskeva uusi maksuhäiriömerkintä on tehty rekisteriin ennen kuin määräaika aikaisemman merkinnän poistamiselle on 1 tai 2 momentin mukaan kulunut. Kaikki konkurssia koskevat merkinnät on kuitenkin poistettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viimeisintä konkurssimerkintää koskevat tiedot on poistettu yrityssaaneeraus- ja konkurssirekisteristä, ja 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua maksuhäiriötä koskeva merkintä viimeistään neljän vuoden kuluttua sen tekemisestä.

Luottokelpoisuuden arviointitieto on poistettava, kun henkilöä koskevat muut merkinnät on poistettu rekisteristä. (HE 109/2021, s. 105-106.)

Lainsäädäntöä ehdotettiin muutettavan niin, että rekisterinpitäjälle tulleen saatavan suorittamiseen liittyvän tiedon jälkeen merkintä on poistettava rekisteristä yhden kuukauden kuluessa (HE 109/2021, s. 56) entisen kahden vuoden sijaan.

Lisäksi ehdotettiin säädöksestä poistettavan momentti, jonka perusteella uusi maksuhäiriömerkintä tilanteissa, jossa rekisterissä oli jo aiempia

maksuhäiriömerkintöjä, pidensi myös näiden maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikaa (HE 109/2021, s. 56). Muutoksen myötä jokaisella maksuhäiriötiedolla olisi oma, itsenäinen säilytysaikansa (HE 109/2021, s. 56), eikä uudella maksuhäiriötiedolla olisi enää vaikutusta vanhojen maksuhäiriötietojen säilytysaikoihin pidentävästi.

Luottotietolain uudistetut säädökset koskien maksuhäiriömerkintöjen säilytys- ja rekisteröintiaikoja ovat sanamuodoltaan:

Luottotietorekisteriin merkityt maksuhäiriötiedot on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti:

6) viranomaisen toteamat maksuhäiriötiedot ja ulosottotiedot viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun tieto on talletettu rekisteriin, jollei tietoa ole sitä ennen poistettava 3 tai 4 kohdan nojalla.

Jos luottotietotoiminnan harjoittajalle on tullut tieto sen saatavan suorittamisesta, jonka laiminlyönnistä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu velkojan ilmoitukseen perustuva merkintä tai 6 kohdassa tarkoitettu merkintä on syntynyt, maksuhäiriötieto poistetaan yhden kuukauden kuluessa saatavan suorittamista koskevan tiedon vastaanottamisesta.

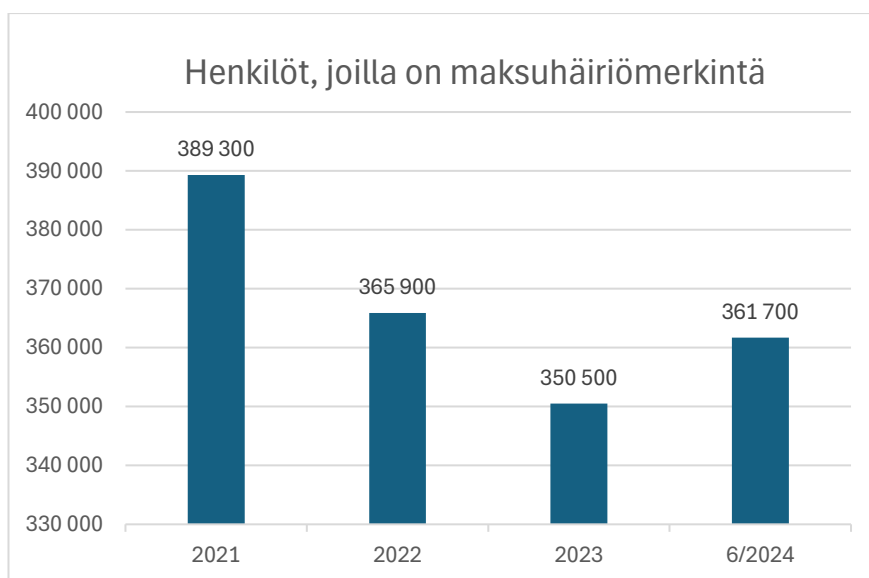
Luottokelpoisuuden arviointitieto on poistettava, kun henkilöä koskevat muut merkinnät on poistettu rekisteristä. (LTL 18 § 1 mom., 1 mom. 6k., 2–3 mom.)

6 TILANNE LUOTTOTIETOLAIN UUDISTUKSEN JÄLKEEN

6.1 Maksuhäiriömerkintöjen määrien kehitys

Lainsäädännön muutosten voimaantulo 1.12.2022 ja sen myötä luottotietorekisteristä kuukauden kuluttua maksun rekisteröinnistä poistuva maksuhäiriömerkintä on näkynyt tilastoissa niiden henkilöiden määrän vaihteluna, joilla on maksuhäiriömerkintä (kuvio 3). Suurin notkahdus tapahtui heti lain voimaan astuessa, kun rekisteristä poistui kerralla 18 600 jo saatavan maksanutta henkilöä (Asiakastieto, 2022a).

Vuoden 2022 lopussa niiden henkilöiden määrä, joilla on maksuhäiriömerkintä, oli luottotietorekisterissä noin 365 900 (Enento, 2023). Asiakastiedon julkaiseman tiedotteen mukaan vuoden 2023 aikana yli 50 000 henkilöä maksoi maksuhäiriömerkinnän perusteena olevan saatavan ja sai näin maksuhäiriömerkinnän pois luottotietorekisteristä (Asiakastieto, 2024a), maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrän ollen vuoden 2023 lopussa noin 350 500 (Enento, 2023). Asiakastiedon mukaan erityisen aktiivisesti velkojaan tällä aikavälillä pois maksoivat alle 24-vuotiaat velalliset (Asiakastieto, 2024a).

Kuvio 3. Niiden henkilöiden, joilla on maksuhäiriömerkintä, määrän kehitys vuosien 2021-2023 aikana ja määrä vuoden 2024 kesäkuussa (Enento, 2023; Enento, 2024)

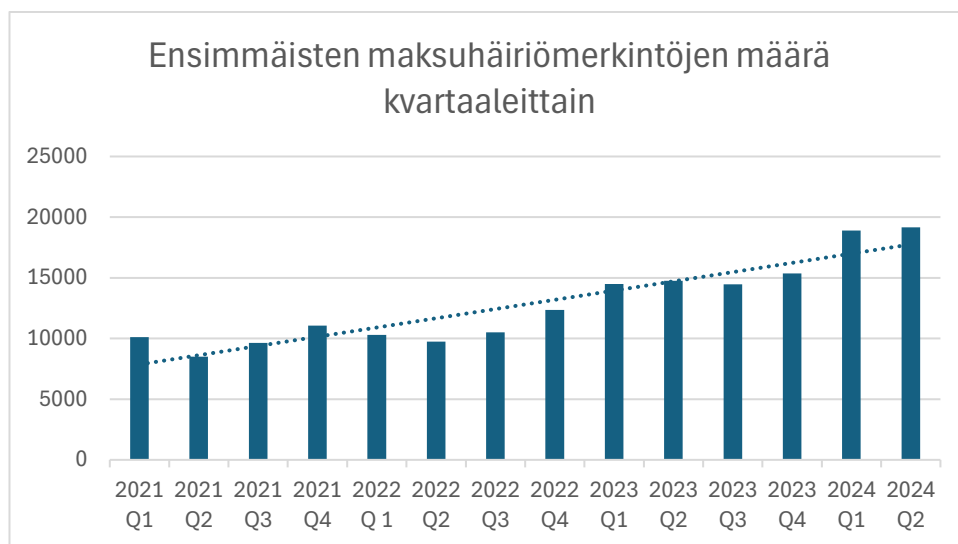
Maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrä pieneni Asiakastiedon luottotietorekisterissä aina syyskuulle 2023 asti, jonka jälkeen määrä kääntyi hienoiseen nousuun (Asiakastieto, 2024a). Asiakastiedon mukaan kuluttajien maksuvaikeudet ovat kasvaneet edelleen vuoden 2024 aikana. Maksuvaikeudet ovat nähtävissä myös maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrän kasvuna, määrän ollessa kesäkuun 2024 lopulla noin 361 700 henkilöä (Asiakastieto, 2024b; Enento, 2024). Näin ollen luku lähentelee jo vuoden 2022 lopun tilannetta (kuvio 3).

Asiakastieto on koonnut tietoa myös velallisten käyttäytymisestä lainsäädännön muutosten jälkeen. Huhtikuussa 2023 tehdyn tutkimuksen mukaan

lakimuutoksen myötä maksuhäiriömerkinnän tiedoistaan pois saaneista 42 prosenttia oli hakenut uutta luottoa neljän kuukauden kuluessa maksuhäiriömerkintöjen poistumisesta, pääosin kyseessä olleen rahaluottojen hakeminen. Lisäksi neljän kuukauden tarkastelujaksolla noin tuhat luottotietorekisteristä poistettua henkilöä sai uuden maksuhäiriömerkinnän. (Omatieto, 2023.)

6.2 Ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä

Maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrän hetkellisestä notkahduksesta huolimatta ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä on kasvanut melko tasaisesti vuodesta 2021 lähtien (kuvio 4).

Kuvio 4. Ensimmäisten maksuhäiriömerkintöjen määrä on kasvanut melko tasaisesti vuodesta 2021 lähtien (Enento, 2024)

Erityistä kasvua ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrässä on nähtävissä vuonna 2024, kun ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän sai tammi-kesäkuun (kvartaali 1 ja 2) aikana yli 38 000 henkilöä, vastaavan määrän ollessa vuosien 2021 ja 2022 samoilla kvartaaleilla noin 18 600 – 20 000 henkilön lukemissa, ja vuoden 2023 ensimmäisellä ja toisella kvartaalilla noin 29 000 henkilössä (kuvio 4).

Asiakastiedon mukaan ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneissa nuorten henkilöiden osuus korostuu. Vuoden 2024 toisella kvartaalilla määrällisesti

eniten maksuhäiriömerkintöjä saivat 30-34-vuotiaat, mutta ikäluokan kokoon suhteutettuna eniten ensimmäisiä maksuhäiriömerkintöjä kertyi kuitenkin 20-24-vuotiaille. (Asiakastieto, 2024b.)

7 SAMANAIKAISET TEKIJÄT LUOTTOTIETOLAIN UUDISTUKSEN KANSSA

Samanaikaisesti luottotietolain uudistuksen kanssa on havaittavissa yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, jotka voivat osaltaan selittää niiden henkilöiden määrän kasvua, joilla on maksuhäiriömerkintä, sekä ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrää.

Yksi näistä työssä esiin nostetuista tekijöistä on luottotietotoiminnan harjoittajan esiin tuoma energian hinnan nousu, toinen tiedotusvälineissä esiin nostettu elinkustannusten nousu, joka on vaikuttanut kuluttajien taloudelliseen asemaan. Kolmas tekijä on aiemmissa tutkimuksissa maksuhäiriömerkintöihin ja velkaantumiseen yhdistetty työttömyys, jonka kehittämisessä on nähtävissä muutoksia samanaikaisesti lainsäädäntöön tehtyjen muutosten kanssa.

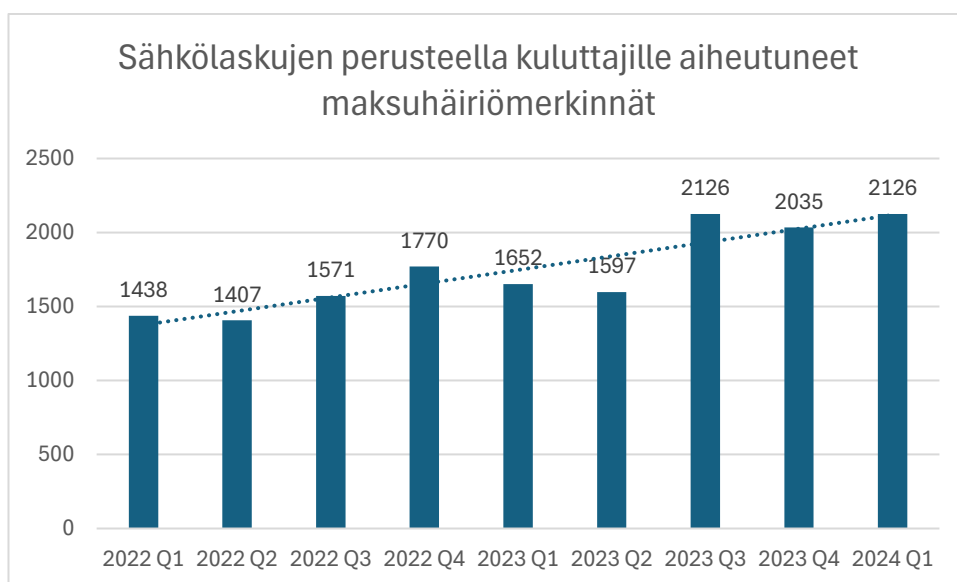
7.1 Energian hinta

Yhdeksi maksuhäiriömerkintöjen määrää viime vuosina kasvattaneeksi tekijäksi Asiakastieto on nostanut kasvaneet energiakustannukset ja näiden myötä maksamattomien sähkölaskujen aiheuttamat maksuhäiriömerkinnät. Energiahyödykkeiden hinnan nousu oli seurausta epävakavasta maailman tilanteesta jonka myötä esimerkiksi sähköenergia maksoi vuoden 2022 kolmannella kvartaalilla keskimäärin 40-60 prosenttia enemmän vuoden takaiseen verrattuna (Tilastokeskus, 2022).

Asiakastieto 6.10.2022 (Asiakastieto, 2022b) antamassaan tiedotteessa nosti ensimmäisen kerran esille kasvaneiden energiakustannusten yhteyden

maksuhäiriömerkintöihin, ja tekemänsä tarkastelun pohjalta kertoi vuonna 2022 sähkölaskuista aiheutuneiden maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvaneen 18 prosentilla, jonka lisäksi se ennusti energiakustannusten näkyvän piikkinä maksuhäiriömerkintöjen määrässä keväällä 2023.

Tämän jälkeen Asiakastieto tiedotti 5.10.2023 (Asiakastieto, 2023) ja 17.4.2024 (Asiakastieto, 2024c), että kuluttajien vaikeudet maksaa sähkölaskuja jatkuvat edelleen sähköenergian hinnan laskusta huolimatta. Tammi-maaliskuun 2024 aikana maksuhäiriömerkinnän maksamattoman sähkölaskun takia sai 2126 henkilöä, kun määrä samalla ajanjaksolla vuonna 2022 oli 1438 henkilöä, määrien kehittyessä kasvusuuntaisesti melko tasaisesti (kuvio 5).

Kuvio 5. Kuluttajille sähkölaskuista aiheutuneiden maksuhäiriömerkintöjen määrän kehitys kvartaaleittain vuosien 2022 ja 2024 Q1 välillä (Asiakastieto, 2024c)

Pitkään jatkuneet maksuvaikeudet Asiakastiedon mukaan osittain selittynevät sillä, että prosessi velkomustuomion saamiseen käräjäoikeudesta ja edelleen maksuhäiriömerkinnän merkitsemiseen, on pitkä, ja tuomion perusteena olevat velat ovat todellisuudessa syntyneet jo paljon aiemmin. Suuntaus Asiakastiedon mukaan kuitenkin näyttää siltä, että energiakustannusten perusteena olevat maksuhäiriömerkinnät vakiintuvat korkealle tasolle. (Asiakastieto, 2024c.)

7.2 Elinkustannukset ja kulutusluotot

Energiakustannusten nousun ohella yleisesti kasvaneet elinkustannukset ovat näkyneet viime vuosina niin talous- ja velkaneuvonnassa kuin haettujen kulutusluottojen määrän kasvussa. Keväällä 2023 Yle uutisoi (Lehtola, 2023), että pelkästään Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonnan asiakasmäärät ovat kasvaneet puolessa vuodessa 18 prosenttia, ja asunnon omistavien ja työelämässä olevien velkajärjestelyasiakkaiden määrä on kasvanut samaan aikaan puolella. Artikkelia varten haastateltu talous- ja velkaneuvonnan yksikkövastaava Markula epäilee taustasyiksi lainojen korkotason nousua ja liian suurta lainamäärää tulotasoon nähden. Markulan mukaan korkojen nousuun ei ole osattu varautua ja lainoista ei nykyisellä korkotasolla selvitä. (Lehtola, 2023.)

Yleisesti noussut hintataso on ajanut ihmisiä myös hakemaan aiempaa enemmän vakuudettomia kulutusluottoja. Lainavertailuja tarjoavan Sortti-palvelun mukaan niiden henkilöiden hakemien kulutusluottojen määrä, joilla ei ole aiempaa kulutusluottoa tai avointa luottokorttivelkaa, kasvoi vuoden 2023 tammi- ja syyskuun aikana peräti 92 prosenttia, tammikuussa tällaisia hakijoita ollen noin 3700 henkilö kuukaudessa ja syyskuussa noin 7100 henkilöä kuukaudessa. Kyse on henkilöistä, jotka eivät ole aiemmin tarvinneet kulutusluottoa. (Toivonen, 2023.)

Kulutusluottojen määrän kasvu on nähtävissä pidemmältä aikaväliltä myös Suomen Pankin tilastoista, joiden mukaan toukokuussa 2023 vakuudettomia kulutusluottoja nostettiin 7 prosenttia enemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2022 (Suomen Pankki, 2023).

7.3 Työllisyystilanne

Työttömyyden ja maksuhäiriömerkintöjen, tai yleisemmin velkaantumisen, yhteys on havaittu monissa yhteyksissä. Tämä oli myös velallisten näkemys kyselyssä, jonka Maczulskij, Kanninen, Karhunen ja Tahvonen (2024, s. 5) teetivät yhdessä Takuusäätiön kanssa tutkiessaan ulosottovelkojen ja työpaikan

menettämisen yhteyttä. Kyselyyn vastanneista noin puolet piti työttömyyden takia pienentyneitä tuloja ensisijaisena velkaongelmia aiheuttavana tekijänä (Maczulskji ym., 2024, s. 5). Tutkimuksessa havaittiin työttömyydellä olevan useita merkittäviä vaikutuksia erilaisiin velkaantumista mittaviin mittareihin, joista tulojen menetystä tai merkittävää pienenemistä pidettiin ensisijaisena velkaongelmien aiheuttajana sosiaalisten ja terveyteen liittyvien tekijöiden lisäksi (Maczulskji ym., 2024, s. 16).

Suoraa yhteyttä maksuhäiriömerkintöjen ja työttömyyden välillä tutkivat myös Luotonen, Puttonen ja Rantapuska tutkimuksessaan (2021), jossa he yhdistivät Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteritietoja tilastokeskuksen FOLK-aineistoon, joita yhdistelemällä vertailu maksuhäiriöiden yleisyydestä väestön taustamuuttujiin nähden oli mahdollista.

Voimassa olevan maksuhäiriömerkinnän yleisyys sosioekonomisen aseman perusteella oli prosentuaalisesti koko väestön osalta 8,3 prosenttia, kun työttömien osalta yleisyys oli 26,6 prosenttia (Luotonen ym., 2021, s. 7). Maksuhäiriömerkinnän saamisen todennäköisyyttä muuhun väestöön verrattuna vertailtiin edelleen työttömäksi joutumisen ja työllistymisen ympärillä. Suhteessa muuhun väestöön riski saada maksuhäiriömerkintä työttömäksi jäänti vuotena on 2,3 kertainen ja vuosi työttömäksi jäämisen jälkeen 2,4 kertainen (Luotonen ym., 2021, s. 12-13). Työllistyminen näkyy vastaavasti maksuhäiriömerkinnän riskiä laskevana tekijänä, ja vuosi työllistymisen jälkeen riski muuhun väestöön verrattuna on enää 1,9 kertainen (Luotonen ym., 2021, s. 12-13).

Heikko talouskasvu ja työttömyys on piinannut Suomea viime vuosina. Työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 2024 yhteensä 291 000, joka on 33 100 henkilöä enemmän kuin tammikuussa 2023. Samalla aikavälillä uusia avoimia työpaikkoja oli 23 500 vähemmän ja kokoaikaisesti lomautettuja 12 700 enemmän. Miesten työttömyys kasvoi naisia enemmän, mutta alueelliset erot eivät olleet merkittäviä. Eniten työttömyys kasvoi alle 25-vuotiaiden ja yli 64-vuotiaiden ikäryhmissä, mutta kasvua tapahtui kaikilla työikäisillä. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2024.)

8 YHTEENVETO

Luottotietolain säädöksiä liittyen maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoihin uudistettiin 1.12.2022 osana Marinin hallituksen ylivelkaantumista torjuvina toimenpiteinä (Valtioneuvosto, 2019, s. 82). Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaika lyheni lakimuutoksen myötä kahdesta vuodesta yhteen kuukauteen, tapauksessa jossa luottotoiminnan harjoittaja on saanut tiedon saatavaan liittyvä velan suorittamisesta. Toinen samanaikaisesti toteutunut velallisen kannalta merkittävä uudistus liittyi maksuhäiriömerkintöjen itsenäiseen säilytysaikaan. Ennen lainsäädännön muutosta uusi maksuhäiriömerkintä pidensi myös luottotietorekisterissä aiemmin olleiden merkintöjen säilytysaikaa. 1.12.2022 jälkeen jokaisella maksuhäiriömerkinnällä on ollut oma, itsenäinen säilytysaikansa, joka ei ole riippuvainen muista luottotietorekisteriin kirjattavista maksuhäiriömerkinnöistä. (HE 109/2021, s. 15, 56.)

Luottotietolain muutoksella tavoiteltiin helpotusta taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneiden ihmisten ja kotitalouksien asemaan sekä samalla velalliselle maksuhäiriömerkinnöistä syntyvien kielteisten seurauksien lieventämistä (HE 109/2021, s. 18-19). Vaikutusten arvioitiin olevan myönteisiä velallisen paremman työllisyyden ja luotonsaannin kannalta, sekä yleisesti velallisen elämänlaadun ja hallinnan kannalta (HE 109/2021, s. 18). Vaikutusten arvioitiin kohdistuvan pääosin velallisiin jotka pystyvät suorittamaan kaikki laiminlyödyt maksunsa ja joiden talousvaikeudet ovat aiheutuneet tilapäisten syiden takia. (HE 109/2021, s. 18-19, 31.)

Luottotoiminnan harjoittajan kokoamien tilastojen perusteella on nähtävissä, että niiden henkilöiden määrä joilla on maksuhäiriömerkintä, kääntyi laskuun vuoden 2023 aikana, mutta kehityksen suunta muuttui syyskuussa 2023 (Asiakastieto, 2024a) ja määrä on tästä asti ollut noususuuntainen. Luottotoiminnan harjoittajan tilastoista (Enento, 2023; Enento, 2024) käy kuitenkin ilmi, että vuoden 2023 aikana niiden henkilöiden määrä joilla on maksuhäiriömerkintä väheni siitä huolimatta, että ensimmäisiä maksuhäiriömerkinnän saaneita rekisteröitiin huomattavasti edeltävinä vuosina suurempi määrä. Vuonna 2021

ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneita oli 39 278 ja vuonna 2022 42 905 henkilöä, kun taas vuonna 2023 heitä oli ennätyselliset 59 080 henkilöä (Enento, 2024). Ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän saaneiden määrä vuosien 2021 ja 2023 välillä on siis kasvanut peräti 50,41 prosenttia.

Yhteys työttömyyden ja maksuhäiriömerkinnän tai yleisemmin velkaantumisen välillä on todettu tutkimuksissa (Maczulskji ym., 2024, s. 16; Luotonen ym., 2021, s. 7). Muuhun väestöön verrattuna riski saada maksuhäiriömerkintä työttömäksi jääntivuotena on tutkimuksen mukaan 2,3-kertainen (Luotonen ym., 2021, s. 12-13). Työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen määrän kehitystä on työssä tarkasteltu samalla aikavälillä kuin maksuhäiriömerkintöjen määrän kehitystä. On nähtävissä, että työttömyys on kasvanut samassa suhteessa maksuhäiriömerkintöjen määrän kanssa. On kuitenkin huomattava, että tietoa siitä kuinka moni maksuhäiriömerkinnän vuoden 2023 aikana saaneista on lisäksi vuoden 2023 aikana ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi, ei ole julkaistu luottotoiminnan harjoittajien toimesta, eikä asiasta ole muunkaan tahon tekemää tutkimusta. Suoraa yhteyttä työttömyyslukujen kasvun ja maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvun välille ei tämän takia voida vetää.

Luottotoiminnan harjoittajan 1.12.2022-11.4.2023 toteuttaman tarkastelujakson aikana noin tuhat henkilöä niistä 18 600:sta joilta maksuhäiriömerkintä lakimuutoksen myötä poistui, oli saanut uuden maksuhäiriömerkinnän (Omatieto, 2023). Tieto ei ole sinänsä yllättävä, sillä jo aiemmissa tutkimuksissa todennäköisyys uuden maksuhäiriömerkinnän saamiseen aiemman maksuhäiriömerkinnän perusteella on todettu ensimmäisen vuoden aikana olevan 72 prosenttia (Asiakastieto, 2020b). Aiemmin toteutettu tutkimus tukee tarkastelujakson aikana tapahtunutta muutosta. Pidemmältä ajanjaksolta ei kuitenkaan ole tietoa saatavissa siitä, kuinka moni 1.12.2022 maksuhäiriömerkinnän luottotiedoistaan pois saanut on edelleen ilman maksuhäiriömerkintää. Neljän kuukauden ajanjakson perusteella voidaan tehdä vain varovaisia päätelmiä velallisten käyttäytymisestä maksuhäiriömerkinnän poistumisen jälkeen.

Tutkimustietoa siitä, miten lainsäädännön muutokset ovat vaikuttaneet velallisen luotonsaantiin, ei vielä toistaiseksi ole olemassa. Myöskään velalliselle

maksuhäiriömerkinnöistä syntyvien kielteisten seurausten lieventymisestä tai velallisen aseman helpottumisesta ei ole olemassa yleistettävää tutkimustietoa, eikä lainsäädännön muutosten vaikuttavuutta suhteessa tavoiteltuihin muutoksiin voida tämän takia luotettavasti arvioida.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja koskevien lainsäädännön muutosten oli alun perin tarkoitus tulla voimaan positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton yhteydessä, sillä kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia pelkästään negatiivisten luottotietojen perusteella ei pidetty riittävänä (HE 22/2022, s. 86). Lain jälkikäteisarvioinnin ajankohtaa ajatellen kokonaiskuvaa lainsäädännön vaikutuksista ylivelkaantumista torjuvana toimenpiteenä ei olisi ollut vielä aikaisemmin mahdollista saada, sillä positiivinen luottotietorekisteri on opinnäytetyön tekohetkellä ollut voimassa vasta muutamia kuukausia, eivätkä vaikutukset ole tämän takia vielä täysimääräisesti nähtävissä. Jatkotutkimus siitä, miten positiivinen luottotietorekisteri yhdessä maksuhäiriömerkintöjä lyhentävän lainsäädännön kanssa on vaikuttanut velallisen asemaan, työllisyyteen ja luotonsaantiin, on ajankohtaisempi vasta, kun aikaa on kulunut riittävästi. Ajankohta tutkimukselle ennen positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa olisi ollut väärä.

Lainsäädännön vaikutusten arvioinnin kannalta on vielä useampia avoimia kysymyksiä. Kysymyksiä, joihin ei tämän työn puitteissa saada vastausta, mutta joita olisi mielestäni aiheellista tutkia, ovat:

1. Ovatko luottotietolaissa tehdyt muutokset torjuneet ylivelkaantumista?
2. Onko tehdyillä muutoksilla ollut työllisyyttä parantava vaikutus?
3. Onko velallisen luotonsaanti helpottunut? Jos on, millaisia vaikutuksia tällä on ollut?
4. Ovatko velalliselle maksuhäiriömerkinnästä aiheutuvat kielteiset seuraukset vähentyneet?

Näiden kysymysten avulla työtä ylivelkaantumisen torjumiseksi voitaisiin edelleen jatkaa.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella luottotietolaissa 1.12.2022 tapahuneita lainsäädännön muutoksia, muutoksen tavoitteita ja arvioida tilastoihin tukeutuen tehtyjen muutosten vaikuttavuutta ylivelkaantumista torjuvana toimenpiteenä niiden henkilöiden määrän kehityksessä, joilla on maksuhäiriömerkintä. Työn tarkoitus oli lainopillisen tiedon järjestelmällisen koostamisen lisäksi lisätä ymmärrystä lainsäädännön taustoista, eli velalliselle maksuhäiriömerkinnöistä aiheutuvista kielteisistä seurauksista.

Työn alussa asettamiini tavoitteisiin nähden olen onnistunut koostamaan tietoa luottotietolaissa tehdyistä muutoksista ja niiden tavoitteista. Olen jäsennellyt tiedon helposti luettavaan, mutta toisaalta ymmärryksen lisäämisen kannalta tarpeeksi taustatietoa sisältävään, muotoon, joka on koottu monipuolisista oikeuslähteistä. Työhön olen lisäksi tuonut tietoa siitä, miten maksuhäiriömerkintöjen määrä on lainsäädännössä tehtyjen muutosten jälkeen kehittynyt, ja mitä mahdollisia yhtäaikaista tekijöitä on ollut nähtävissä.

Maksuhäiriömerkinnän taustalla on aina kaksi osapuolta: velkoja ja velallinen. Tiedostan, että valitessani tarkastelunäkökulmaksi velallisen aseman, jää toisen osapuolen näkökulma kokonaan huomioimatta. Työn lopputulos olisi saattanut olla kovin erilainen, jos olisin tarkastellut luottotietolainsäädäntöön tehtyjä muutoksia esimerkiksi luotonantajan riskien arvioinnin näkökulmasta.

Aiheen rajaaminen mielestäni pääosin onnistunut. Rajaamalla aiheen koskemaan luonnollisen henkilön negatiivisia luottotietoja sekä lainsäädännön toisessa vaiheessa voimaan astuneita lakimuutoksia työn teoreettinen osuus pysyi hallittavissa, mutta toisaalta työn empiirinen osuus jäi hieman suppeammaksi kuin olin ajatellut, sillä tutkittua tietoa ei ollut siinä määrin saatavilla kuin olin etukäteen ajatellut. Jälkikäteen ajateltuna en olisi rajannut positiivista luottotietorekisteriä niin jyrkästi opinnäytetyön aiheen ulkopuolelle, sillä sen merkitys kuluttajan luottokelpoisuuden arviointiin negatiivisten maksuhäiriötietojen ohella liittyi niin vahvasti luottotietolainsäädännössä tehtyihin muutoksiin.

Positiivisen luottotietorekisterin lyhyt läpikäynti olisi saattanut auttaa lukijaa hahmottamaan kokonaiskuvaa paremmin. Ymmärsin yhteyden kunnolla kuitenkin vasta työn loppumetreillä, mutta toisaalta ajattelen tämän kuvastavan myös oman ymmärrykseni lisääntymistä työn edetessä.

Alkuperäinen ajatukseni oli tuoda työssä enemmän esille velallisten kokemuksia luottotietolain uudistuksen jälkeen. Tämä oli tarkoitus toteuttaa haastatteleamalla 3-4 velallista. Melko pian työn aloituksen jälkeen aloin kuitenkin pohtia haastatteluiden tuomaa lisäarvoa työlle ja sitä, millaisella otannalla haastateltavat tulevat valituksi. Edelleen olen sitä mieltä, että haastattelut olisivat olleet sinänsä mielenkiintoinen ja tekstiä elävöittävä lisä, mutta suhteessa käytettyyn työmäärään nähden niiden anti työlle olisi jäänyt vähäiseksi. Haastateltavien pienen otannan takia yleistettäviä johtopäätöksiä velallisten kokemuksista ei olisi ollut tehtävissä ja lisäksi olisi ollut vaikeaa arvioida etukäteen sitä, valikoituuko haastateltavaksi esimerkiksi ainoastaan velallisia joiden asemaan muutokset ovat vaikuttaneet myönteisesti. Tämä olisi mielestäni vääristänyt liaksi haastattelujen tuloksia.

Työstä olen jättänyt tietoisesti pois niiden mahdollisten lieveilmiöiden tarkastelun, joita lainsäädännön muutokset ovat saattaneet aiheuttaa velallisen asemassa. Tästä esimerkkinä mainitakseni, velallisen pyrkimys saada maksuhäiriötiedot pois rekisteristä keinolla millä tahansa, kuten lainaamalla suuriakin summia lähipiiriltä. Tämän päädyin jättämään pois, koska asiasta ei ole juuri minkäänlaista tilasto- tai tutkimustietoa. Ainoa asiaa läheltä liippaava maininta oli Asiakastiedon tiedotteessa, jossa todettiin uuden lain myötä on yleistyneen ilmiö, jossa henkilöt, jotka elävät ylivelkaantumisen rajamailla, siirtyvät puhtaiden luottotietojen ja maksuhäiriömerkintöjen välillä (Asiakastieto, 2024b). Lainvalmisteluaineistoissa ja erityisesti asiantuntijalausunnoissa asiaa kuitenkin jonkin verran tuotiin esille, ja näin jälkikäteen ajateltuna työhön olisi voinut tuoda esiin noussutta keskustelua siitä, millaisia kielteisiä vaikutuksia velallisten asemaan ja käyttäytymiseen lainsäädännön muutoksilla arveltiin olevan.

Syitä ensimmäisten rekisteröityjen maksuhäiriömerkintöjen määrien voimakkaalle kasvulle voivat olla työssä esitetyt kasvanut työttömyys, yleisesti

nousseet elinkustannukset, energiakriisi, lainojen korkotason nopea nousu, tai jokin aivan muu. Pidän kuitenkin selvänä, että edellä mainitut asiat ovat ajaneet monet ihmiset ennennäkemättömään ahdinkoon, kun elämän perusvälttämättömyyksiä ei ole pystytty enää maksamaan. Sähkölaskujen perusteella aiheutuneiden maksuhäiriömerkintöjen määrän voimakas kasvu on seurausta tilanteesta, johon kuluttaja, eikä kukaan mukaan, ole voinut osata varautua.

Tilanne energian hinnan osalta on sittemmin helpottunut, ja uskon että monen sähkölaskun takia maksuhäiriömerkinnän saaneen kohdalla kyse on juuri lainvalmistelussa mainituista tilapäisistä talousvaikeuksista, joihin ajautuneiden asemaan lainsäädännön muutoksilla haluttiin tuoda helpotusta. Uskon, että näitä henkilöitä helpottaa tieto maksuhäiriömerkinnän poistumisesta rekisteristä kuukauden kuluessa velan suorittamisesta, eikä elämää hankaloittavan maksuhäiriömerkinnän kanssa tarvitse elää vuosia.

Luottotietolakiin tehdyt muutokset palvelevat ennen kaikkea henkilöitä, joiden talousvaikeudet ovat olleet tilapäisiä esimerkiksi hetkellisen työttömyyden tai muun tilapäisen syyn takia, ja jotka ovat sittemmin saaneet taloutensa tasa-painotettua. Näen muutokset kuitenkin myös velkojen maksuun ja talousasioiden kuntoon laittamiseen kannustavina, kun velan maksun vaikutus maksuhäiriömerkinnän poistumisen muodossa on nähtävissä aiempaa huomattavasti nopeammin. Vihdoin saatamme olla tilanteessa jossa velan maksun on tarkoitus kannustaa, ei lannistaa.

Maksuhäiriömerkintöjen kielteiset vaikutukset vähenevät vain niillä, jotka pääsevät eroon maksuhäiriömerkinnöistään eivätkä saa uusia merkintöjä. Miten riskiä saada uusi maksuhäiriömerkintä voitaisiin pienentää? Monet tarvitsisivat apua, tukea ja ohjausta, jotta maksuhäiriömerkintöjen taustalla olevia syitä voitaisiin ratkoa. Maksuhäiriömerkinnän poistuminen luottotietorekisteristä on lyhyt ilo, mikäli sen aiheuttanutta riippuvuutta, sairautta tai käyttäytymismallia ei samalla hoideta. Tehdyt lainsäädännön muutokset ovat askel kohti ylivelkaantumisen torjumista, mutta muillekin toimenpiteille on varmasti vielä tarvetta.

LÄHTEET

Asiakastieto. (2020a). Maksuhäiriötilastot [tilasto].

<https://www.epressi.com/media/userfiles/123829/1610012538/asiakastieto-maksuhairiotilasto-payment-default-statistics-2020.pdf>

Asiakastieto. (2.7.2020b). 390 000 suomalaisella on maksuhäiriömerkintöjä – vanhatkin häiriöt kertovat riskistä. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/390-000-suomalaisella-on-maksuhairiomerkin-toja-vanhatkin-hairiot-kertovat-riskista.html>

Asiakastieto. (18.11.2022a). Asiakastiedon luottotietorekisteristä poistuu pian yli puolitoista miljoonaa maksuhäiriömerkintää. Lakimuutos koskee sekä yrityksiä että kuluttajia. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/asiakastiedon-luottotietorekisterista-poistuu-pian-yli-puolitoista-miljoonaa-maksuhairiomerkin-toja.-lakimuutos-koskee-seka-yrityksia-etta-kuluttajia..html>

Asiakastieto. (6.10.2022b). Maksamattomat sähkölaskut näkyvät jo maksuhäiriötilastossa. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/maksamattomat-sahkolaskut-nakyvat-jo-maksuhairiotilastossa.html>

Asiakastieto. (5.10.2023). Sähkölaskut aiheuttavat yhä paljon maksuhäiriöitä kuluttajille. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/sahkolaskut-aiheuttavat-ya-paljon-maksuhairioita-kuluttajille.html>

Asiakastieto. (10.1.2024a). Yli 50 000 suomalaista maksoi vanhoja velkojaan ja pääsi eroon maksuhäiriöistä. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/yli-50-000-suomalaista-maksoi-vanhoja-velkojaan-ja-paasi-eroon-maksuhairioista.html>

Asiakastieto. (5.7.2024b). Maksuhäiriöisiä kuluttajia yli 360 000 ensimmäistä kertaa vuoden 2022 jälkeen. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/maksuhairioisia-kuluttajia-yli-360-000-ensimmaista-kertaa-vuoden-2022-jalkeen.html>

Asiakastieto. (17.4.2024c). Maksamattomat sähkölaskut aiheuttavat edelleen paljon häiriömerkintöjä. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/maksamattomat-sahkolaskut-aiheuttavat-edelleen-paljon-hairiomerkin-toja.html>

Enento. (2023). Maksuhäiriötilastot 2023 [tilasto]. https://www.asiakastieto.fi/media/press_room/1/releases/maksuhairiotilasto-kuluttajat-2023-suomen-asiakastieto-oy.pdf

Enento. (2024). Maksuhäiriötilastot [tilasto]. https://www.asiakastieto.fi/media/press_room/1/releases/asiakastieto-q2-2024-maksuhairiotilastot.pdf

EV 69/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Documents/EV_69+2020.pdf

Fine. (2019). Maksuhäiriömerkinnän vaikutus vakuutus- ja pankkipalveluihin. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2017/maksuhairiomerkinta.pdf>

HE 241/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle luottotietolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060241.pdf>

HE 109/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2021.pdf

HE 22/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_22+2022.pdf

Jokela, A. (2024). Oikeudenkäynti. II, Oikeudenkäynnin asianosaiset ja valmistelu (4., uudistettu painos). Alma Talent.

Keinänen, A. & Väättänen, U. (2016). Empiirinen oikeustutkimus - mitä ja milloin? Teoksessa T. Miettinen (toim.) Oikeustieteellinen opinnäyte - Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta (s. 246-271). Edita.

Koulu, R. & Lindfors, H. (2021). Maksukyvyttömyys - yritys velkojana ja velallisena (2., uudistettu painos). Kauppakamari.

KSL 38/1978. Kuluttajansuojalaki. Haettu 23.3.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038#L7P14>

Kuluttajaliitto. (n.d.). Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset. Haettu 27.8.2024 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/maksuhairiomerkinnan-vaikutukset/>

Kuronen, S. (2024). Suojaosuus - Elämää ulosotossa. Gummerus.

LA 28/2018 vp. Lakialoite laeiksi luottotietolain 18 ja 20 §:n ja ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n ja 11 luvun 1 §:n muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Documents/LA_28+2018.pdf

Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014. Haettu 26.8.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140610>

Laki positiivisesta luottotietorekisteristä 739/2022. Haettu 11.4.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220739>

Laki saatavien perinnästä 513/1999. Haettu 24.8.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>

Lehtola, J. (7.3.2023). Yhä useampi asuntovelallinen on hakeutunut talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi – kasvaneet elinkustannukset ja korot laittavat keskituloisetkin ahtaalle. <https://yle.fi/a/74-20021100>

Liiten, M. (27.9.2019). Moni pankki kieltäytyy antamasta opinto-lainaa, jos hakijalla on maksu-häiriömerkintä – Kela ihmettelee: ”Opintolainahan on pankeille täysin riskitön”. <https://www.hs.fi/talous/art-2000006252156.html>

Lindström, J. (2014). Luotonvalvonta ja saatavien perintä (4., uudistettu painos). Talentum.

LTL 527/2007. Luottotietolaki. Haettu 5.9.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527>

Luotonen, L., Puttonen, V. & Rantapuska, E. (2021). Maksuhäiriöt suomessa 2015-2020 [pro gradu -työ, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu]. https://www.aalto.fi/sites/g/files/flghsv161/files/2021-05/Luotonen%20Puttonen%20Rantapuska%20Maksuh%C3%A4iri%C3%B6t%20Suomessa_1.pdf

Maczulskij, T., Kanninen, O., Karhunen, H. & Tahvonen, O. (2024). Debt Burden of Job Loss in a Nordic Welfare State. Etla. <http://pub.etla.fi/ETLA-Working-Papers-115.pdf>

Majamaa, K. & Rantala, K. (2020). Valtioneuvoston selvitys 2020:5. Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162625/2020_05_VN_Selvitys.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Niemi, M-L. (2014). Luotto-oikeus: luottotyytit, perintäprosessit ja takaisin-saanti. Talentum.

OK 4/1734. Oikeudenkäymiskaari. Haettu 24.8.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000#L5P14>

Omatieto. (14.4.2023). Asiakastiedon tutkimus: Tuhat joulukuussa rekistristä poistettua henkilöä on jo saanut uusia maksuhäiriömerkintöjä. <https://www.asiakastieto.fi/omatieto/fi/artikkelit/20230414082000>

Rostain, J. (2022). Luottohäiriö. Bazar.

Soininen, N. (2016) Oikeudellisen argumentin rakentaminen kirjoitusprosessissa. Teoksessa T. Miettinen (toim.) Oikeustieteellinen opinnäyte - Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta (s. 51-70). Edita.

Suomen Pankki. (29.6.2023). Toukokuussa vakuudettomia kulutusluottoja nostettiin runsaasti. https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot2/tilastotiedotteet_fi/rahalaitosten-tase/2023/toukokuussa-vakuudettomia-kulutusluottoja-nostettiin-runsaasti/

Takuusäätiö. (n.d.). Milloin maksuhäiriömerkintä tulee? Haettu 5.9.2024 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomer-kinta/milloin-maksuhairiomerkinta-tulee/>

Takuusäätiö. (23.9.2021). Asiantuntijalausunto. <https://www.edus-kunta.fi/Fl/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-390943.pdf>

TaVM 12/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta. https://www.eduskunta.fi/Fl/vaski/Mie-tinto/Documents/TaVM_12+2020.pdf

Tilastokeskus. (8.12.2022). Pandemiasta toipuminen ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan johtivat energiahyödykkeiden hinnat jyrkkään nousuun. <https://stat.fi/julkaisu/cktyeqofs24270c529ia6x4i1>

Toivonen, J. (21.10.2023). Kulutusluottojen määrä räjähti Suomessa – maksuajat ovat myös pidentyneet, kun hintojen nousu kurittaa ihmisiä. <https://yle.fi/a/74-20055685>

Tuomioistuinvirasto. (2022). Tuomioistuinlaitos kirjanpitoyksikön (KPY 155) tilinpäätös vuodelta 2022. https://tuomioistuinvirasto.fi/material/sites/tuomiois-tuinvirasto/liitteet/e0dtyuk22/Tuomioistuinlaitoksen_tilinpaaatos_vuo-delta_2022_KPY_155.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2024). Työllisyyskatsaus. Tammikuu 2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165449/TKAT_Tammi_2024.pdf

Työsuojelu. (n.d.). Luottotiedot. Haettu 5.9.2024 osoitteesta <https://tyosuojelu.fi/tyosuhde/oikeudet-ja-velvollisuudet-tyossa/yksityisyyden-suoja/luotto-tiedot>

Ulosottokaari 705/2007. Haettu 5.9.2024 osoitteesta <https://www.fin-lex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705>

Valtioneuvosto. (2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi: Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Verohallinto. (2024a). <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/yksityishenkil%C3%B6ille/>

Verohallinto. (2024b). <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/tietoa-rekisterista/tietosuojakaytantomme/vapaaehtoisen-luottokiellon-tiedot/>

Vuokratuura. (n.d.). Usein kysytyt kysymykset vuokra-asuntoa hakevalle. Haettu 5.9.2024 osoitteesta <https://www.vuokratuura.fi/tietopankki/usein-kysytyt-kysymykset-vuokra-asuntoa-hakevalle>